

ingediend op **1878** (2023-2024) – Nr. 1
9 november 2023 (2023-2024)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Leefmilieu,
Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Mieke Schauvliege en Tinne Rombouts

over de Europese Natuurherstelwet

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Gwenny De Vroe.

Vaste leden:

Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele;

Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;

Stijn De Roo, Tinne Rombouts;

Steven Coenegrachts, Gwenny De Vroe;

Staf Aerts, Mieke Schauvliege;

Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;

Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;

Robrecht Bothuyne, Brecht Warnez;

Bart Tommelein, Bart Van Hulle;

Johan Danen, Chris Steenwegen;

Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Toelichtingen.....	5
1.	Toelichting door Gregory Verhelst	5
1.1.	Voorstel van verordening	5
1.2.	Subsidiariteit	6
1.3.	Inhoudelijke verbintenissen.....	6
1.4.	Conclusie	9
2.	Toelichting door Deloitte	9
2.1.	Situering.....	9
2.2.	Aanpak	10
2.3.	Interpretaties	10
2.4.	Onderzochte artikels	10
2.5.	Conclusies.....	10
2.6.	Bedenkingen	11
3.	Toelichting door Natuurpunt en BBL	11
3.1.	Waarom is natuurherstel belangrijk?	11
3.2.	Zonder de Natuurherstelwet lukt het niet	12
3.3.	De Natuurherstelwet in Vlaanderen	12
3.4.	Herstelpotentieel en versnippering	13
3.5.	De Natuurherstelwet en landbouw	13
3.6.	De Natuurherstelwet en stedenbeleid	13
4.	Toelichtingen vanuit academische invalshoek	14
4.1.	Biodiversiteit	14
4.2.	Analyse van de Natuurherstelwet	14
4.3.	De Natuurherstelwet keert niet terug naar het verleden.....	15
4.4.	De Natuurherstelwet behoudt de beleidsvrijheid van lidstaten ..	15
4.5.	De Natuurherstelwet heeft een positieve impact.	15
4.6.	De Natuurherstelwet is onmisbaar in het halen van klimaatdoelstellingen.....	16
4.7.	De Natuurherstelwet zorgt voor méér juridische zekerheid	18
4.8.	Financiële ondersteuning voor natuurherstel.....	18
4.9.	Conclusie	18
5.	Toelichting door Boerenbond en ABS	18
5.1.	Vlaamse land- en tuinbouwsector onder druk	19
5.2.	Standpunt ten aanzien van de Natuurherstelwet	19
5.3.	Landbouwecosystemen	21
5.4.	Conclusie	21

6.	Toelichting door Voka en Embuild Vlaanderen.....	21
6.1.	Impact op Vlaamse ondernemingen	21
6.2.	Bijsturingen noodzakelijk	22
6.3.	Conclusie van Voka	23
6.4.	Bouwsector werkt mee aan biodiversiteit	23
6.5.	Analyse Zweedse amendementen	23
II.	Vragen en opmerkingen van de commissieleden	25
1.	Tussenkost door Mieke Schauvliege	25
2.	Tussenkost door Bruno Tobback.....	26
3.	Tussenkost door Tinne Rombouts	27
4.	Tussenkost door Steven Coenegrachts	28
5.	Tussenkost door Leo Pieters	29
6.	Tussenkost door Bart Van Hulle	29
III.	Antwoorden door de sprekers	29
1.	Antwoorden door Gregory Verhelst.....	29
2.	Antwoorden door Deloitte	31
3.	Antwoorden door BBL en Natuurpunt.....	32
4.	Antwoorden door prof. An Cliquet en prof. Patrick Meire.	33
5.	Antwoorden door Boerenbond en ABS	35
6.	Antwoorden door Voka en Embuild Vlaanderen	37
	Gebruikte afkortingen	40

Bijlagen: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 20 juni 2023 hield de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie een hoorzitting over de Europese Natuurherstelwet. Volgende externe sprekers waren te gast in de commissie:

- Gregory Verhelst (Verhelst Advocaten);
- Amber Coone (senior consultant, Deloitte Consulting & Advisory);
- Stijn Vandeweyer (senior director Transport & Mobility, Deloitte Consulting & Advisory);
- Sebastiaan Boschmans (senior consultant, Deloitte Consulting & Advisory);
- Jos Ramaekers (diensthoofd Beleid, Natuurpunt);
- Erik Grietens (beleidsexpert Ruimte, Bond Beter Leefmilieu);
- prof. dr. An Cliquet (Universiteit Gent);
- prof. dr. Patrick Meire (Universiteit Antwerpen);
- Lode Ceyskens (voorzitter Boerenbond);
- Hendrik Vandamme (voorzitter Algemeen Boerensyndicaat);
- Frank Beckx (directeur Kennis- en Lobbycentrum Voka);
- Marc Dillen (directeur-generaal Embuild Vlaanderen).

De bij de toelichtingen gebruikte presentaties zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

(Deze commissievergadering werd als hybride vergadering georganiseerd.)

I. Toelichtingen

1. Toelichting door Gregory Verhelst

Gregory Verhelst, advocaat van Verhelst Advocaten gespecialiseerd in omgevingsrecht, heeft het voorstel van Natuurherstelverordening bekeken vanuit een zuiver juridisch standpunt, en niet zozeer de inhoudelijke verbintenissen. Hij bekeek de kwaliteiten en de voorspelbaarheid van de verbintenissen die erin opgenomen zijn tegen de achtergrond van de stikstofcrisis op grond van de bepalingen van de Habitatrichtlijn. Volgens hem kijken ook de verschillende overheden met de nodige kritische zin naar het voorstel, en dat komt vooral door de voorgeschiedenis.

De screening was een uitdaging, in die zin dat het gaat om een voorstel van de Commissie uit juni 2022 dat intussen al bijgewerkt is met tal van amendementen. Het Europees Parlement en de Raad bekijken die amendementen in dialoog met de Commissie. Het is goed mogelijk dat Gregory Verhelst juridisch advies geeft over teksten die inmiddels gedateerd zijn. In de Raad van de milieuministers worden de teksten momenteel verder behandeld.

1.1. Voorstel van verordening

De spreker licht een aantal vaststellingen uit het juridisch advies. De eerste gaat over de keuze van het instrument. Men heeft voor een voorstel van verordening gekozen, geen voorstel van richtlijn, wat niet uitzonderlijk is in het veld van het milieurecht, maar niet zo gebruikelijk is. De meeste Europese wetgevingsinitiatieven in het verleden zijn gebeurd via richtlijnen, zoals de meest bekende, de Habitatrichtlijn, waarover veel te doen was, met name over de habitattoets. Ook in andere beleidsdomeinen wordt veelal gekozen voor richtlijnen als wetgevingsinstrument. In dit geval heeft men een particuliere keuze gemaakt.

Er zijn een aantal verschillen tussen beide instrumenten. Eenmaal aangenomen krijgt de verordening Natuurherstel rechtstreekse uitwerking in de Belgische rechtsorde, daar waar een richtlijn moet worden omgezet vooraleer ze kracht van wet heeft. Dat kan voor vertraging zorgen, omdat de nationale lidstaten de mogelijkheid moeten krijgen om die bepalingen in interne regelgeving te gieten. Men

heeft gekozen voor het instrument van de verordening vanwege de snellere inwerkingtreding. Bij richtlijnen kan men wel een bepaalde vrijheid laten bij de omzetting. Die is niet altijd heel groot, zoals bij de Habitatrichtlijn, waar het een en ander op een heel bepaalde manier omschreven is. De habitattoets is zo goed als een-op-een omgezet in de Vlaamse wetgeving.

Niet verschillend tussen beide instrumenten is dat in elk geval het principe van de primauteit van het unierecht geldt. Dat betekent dat de hogere rechtsnormen die in het unierecht opgenomen zijn, voorrang krijgen op bepalingen van nationaal recht. Dat wil zeggen dat eenmaal de Natuurherstelwet er is, ongeacht of men nu kiest voor een richtlijn of voor een verordening, die voorrang krijgt op regels van nationaal recht, wat voor een deel de bezorgdheden van de nationale overheden verklaart. Reglementen, plannen en besluiten uit de nationale rechtsorde zullen rechtstreeks kunnen worden getoetst aan de bepalingen van de verordening.

1.2. Subsidiariteit

Er speelt ook altijd een subsidiariteitsbeginsel, waarbij de Europese Unie in de gebieden die niet onder haar exclusieve bevoegdheid vallen, slechts optreedt indien en voor zover de doelstellingen van het optreden niet voldoende door de lidstaten kunnen worden verwezenlijkt. Die noodzaak moet daarvoor worden aangetoond. In de preambule van het voorstel van de verordening heeft men redelijk overtuigende motieven aangehaald voor het optreden van de Europese Unie. De toetsing die daarop gedaan wordt door de rechtscolleges is marginaal. Zodra men bepaald heeft dat er een noodzaak is, zullen rechters dat in principe aannemen. Alleen als er onredelijk gehandeld wordt, kan men daarin tussenkomen.

1.3. Inhoudelijke verbintenissen

Volgens de spreker valt er weinig te zeggen over het principe van optreden, maar men kan misschien wel bedenkingen hebben over de mate van optreden. Dat hangt af van de inhoudelijke verbintenissen, maar het is aannemelijk dat men zelfs in de context van het bevorderen van de biodiversiteit aan de lidstaten bepaalde vrijheden kan laten, wat voor een stuk ingebakken zit in het voorstel, in die zin dat men gaat werken met nationale herstelplannen. In die plannen moeten de herstelmaatregelen zijn opgenomen en moet indicatief volgens het laatste voorstel worden afgebakend waar die maatregelen zullen worden uitgevoerd. Dat probeert men op grond van het subsidiariteitsprincipe dat in het verdrag ingebakken zit.

1.3.1. *Uitdrukkelijke deadlines en procentuele doelstellingen*

Wat de inhoudelijke verbintenissen betreft, vallen volgens de laatste screening een aantal zaken op, die intussen voor een stuk aangepast zijn in het laatste voorstel onder het Zweedse voorzitterschap en waarop de spreker ook zal wijzen als dat het geval is. Het eerste belangrijke punt, en ook een uitdrukkelijke doelstelling van de Natuurherstelverordening, en de reden waarom men niet kiest voor een richtlijn, is dat men gaat werken met uitdrukkelijke deadlines en procentuele doelstellingen. Dat is een verschil met de Habitatrichtlijn, die tot doel had dat de habitattypes in een gunstige staat van instandhouding moesten worden gebracht maar waarvoor men destijds geen einddatum voorzien had. Men had in een aantal instrumenten voorzien zoals de habitattoets voor plannen en projecten, zodat de lidstaten dat geen dode letter zouden laten. Men heeft ook in speciale beschermingszones voorzien, wat het bekendste uitvloeisel van de Habitatrichtlijn is. Er was, volgens Gregory Verhelst, een hele incorporatie in de wetgeving maar er werden geen einddata bepaald waarbinnen die gunstige staat van instandhouding moest worden bereikt, net zomin als bij bijvoorbeeld de Nitraatrichtlijn. In dit geval kiest men voor de bepaling van zowel harde, bindende deadlines als procentuele

doelstellingen inzake biodiversiteit, wat een vernieuwing is ten opzichte van de Habitatrichtlijn.

1.3.2. *Instandhoudingsbeleid via nationale herstelplannen*

Een tweede punt waarop de verordening duidelijk met nieuwe instrumenten gaat werken en een stukje verder gaat dan de bestaande, is dat men kiest voor een instandhoudingsbeleid dat in het voorstel van verordening zelf uitgewerkt wordt. In de Habitatrichtlijn was het instandhoudingsbeleid toegespitst op bepaalde soorten en gebieden, werd een zeer grote vrijheid gelaten aan de nationale overheden en werden beheerplannen en instrumenten niet verplichtend opgelegd. In het voorstel van verordening gaat men integendeel werken met natuurherstelplannen die de lidstaten moeten opmaken in functie van de doelstellingen die in de richtlijn opgenomen zijn, in onder andere het bekende artikel 4, met het verslechteringsverbod erin, waarover zo veel te doen is. In het voorstel van verordening zitten een aantal bepalingen over het studiewerk dat moet voorafgaan aan de opmaak ervan, zoals een studie van het type van herstelmaatregelen dat men daarin integreert.

Vervolgens wordt het nationale herstelplan in overleg met de Europese Commissie opgemaakt en moet dat op het terrein worden uitgevoerd. Het initiatief ligt bij de lidstaten, en in die zin hebben ze een zekere beoordelingsvrijheid en probeert men ook het subsidiariteitsprincipe te respecteren, onder toezicht van de Europese Commissie. Er is voorzien in monitoring en indien nodig kan de Europese Commissie vragen om die natuurherstelplannen bij te sturen en tussentijdse aanvullende maatregelen te nemen. Er is niet alleen toezicht vanuit de Europese Commissie maar ook vanuit natuurverenigingen.

1.3.3. *Welke gebieden?*

Een ander verschil tussen de voorstellen van Natuurherstelverordening en de Habitatrichtlijn is de impact op de omliggende gebieden. De Habitatrichtlijn focust op afgebakende zones waarbinnen een instandhoudingsbeleid gevoerd wordt voor al bestaande habitats. Het stikstofdossier heeft weliswaar geleerd dat er ook een impact kan zijn op omliggende activiteiten, maar de Natuurherstelwet gaat verder. Door de doelstellingen van 'herstel' en 'een gunstig referentiegebied' moet men automatisch buiten de beperkte perimeter van de beschermde natuurgebieden een actief natuurbeleid voeren en beperkingen opleggen.

Kijkend naar de politieke onderhandelingen die hierover gevoerd worden, is de hamvraag volgens de spreker wat het effect van die verbintenissen zal zijn voor plannen en projecten in de nabijheid van de zones waar men herstelbeleid zal voeren. Het principe is dat de zones waar herstelmaatregelen van toepassing zullen zijn, wat ook zones kunnen zijn waar actueel nog geen habitat aanwezig is, afgelijnd zullen worden. In het oorspronkelijke voorstel was dat een daadwerkelijk territoriale aflijning op papier. In het laatste voorstel wordt gesproken van een indicatieve afbakening, waarbij de lidstaten iets meer vrijheid zouden hebben om achteraf bij te sturen. Dat zou ook het effect of de mogelijkheid van de doorwerking van die plannen kunnen verminderen.

In het laatste voorstel zou men bij het opmaken van nationale herstelplannen rekening houden met de situaties van de lidstaten, in het bijzonder de economische vereisten, lokale karakteristieken en bevolkingsdichtheid. Dat zou vooral voor een regio als Vlaanderen, die met de stikstofproblematiek kampt, wel belangrijk kunnen zijn. Zeker het criterium bevolkingsdichtheid is voor Vlaanderen relevant.

1.3.4. *Verslechteringsverbod*

Het laatste en belangrijkste punt vindt de spreker het verslechteringsverbod. Sommige verbintenissen zijn relatief duidelijk, zoals percentuele doelstellingen die behaald moeten worden en waar weinig interpretatie aan te pas komt. Dat verslechteringsverbod is een ander paar mouwen.

Het principe van het verslechteringsverbod bestaat al in de Habitatrichtlijn. Artikel 6.2 van de Habitatrichtlijn zegt dat de lidstaten verplicht zijn om passende maatregelen te treffen om verslechtering of verstoring van de gebieden te voorkomen en dat er geen storende effecten mogen optreden voor de soorten waarvoor deze zones zijn aangewezen, voor zover die effecten een significant effect zouden hebben. Dat is een relatief vage bepaling.

In de rechtspraak van het Hof van Justitie heeft men het zo geïnterpreteerd dat die passende maatregelen kunnen inhouden dat een lidstaat verplicht is om op te treden tegen bestaande activiteiten die aanleiding geven tot een verslechtering of verstoring van de Natura 2000-gebieden. Dat is wellicht één van de redenen dat er kritisch wordt gekeken naar het verslechteringsverbod: het is een relatief vage bepaling die volgens de rechtspraak een ernstige impact kan hebben op plannen en projecten op het terrein.

In het initiële voorstel van Natuurherstelwet van de Commissie stond dat de lidstaten erop toezien dat in de gebieden waarin de gewenste habitattypes voorkomen, er geen verslechtering mag optreden. Dat leek dus op een resultaatverbintenis. De vraag blijft in hoeverre dat doorwerkt op plannen en projecten. Kan dat ertoe leiden dat bijvoorbeeld ruimtelijke uitvoeringsplannen of vergunningen die voor bepaalde projecten verleend worden, daardoor geïmpacteerd worden? Wat is de inroepbaarheid van die bepaling ten aanzien van particulieren? Zeker nu het in een verordening is opgenomen, is dat hetzelfde als een wettelijke bepaling en kan dat dus rechtstreeks ingeroepen worden. Volgens een Q&A van de Europese Commissie zou natuurherstel niet inhouden dat economische activiteiten in herstelde ecosystemen worden stopgezet, wat dus anders is dan wat in de rechtspraak over de Habitatrichtlijn gezegd is. Dat was natuurlijk maar een toelichting die niet in de preambule van de tekst zit en geen deel uitmaakt van het corpus dat door het parlement aangenomen wordt. In de Q&A werd ook gezegd dat het voorstel geen rechtstreekse verplichtingen oplegt aan de burgers of ondernemingen, maar alleen aan de lidstaten. Het woordgebruik 'rechtstreeks' roept de vraag op of er wel onrechtstreekse effecten zullen zijn.

In de Habitatrichtlijn is er een uitdrukkelijke bepaling die zegt dat telkens wanneer een vergunning wordt afgeleverd, men die moet toetsen aan de instandhoudingsdoelstellingen van een Habitatrichtlijngebied. Dat is een duidelijke bepaling. Anders dan de Habitatrichtlijn is er in de Natuurherstelverordening geen bepaling aanwezig ten opzichte van vergunningen of plannen. Het kan dus niet uitgesloten worden dat dat in de rechtspraak toch kan gebeuren. Bovendien zou ook in het initiële voorstel een regeling opgenomen zijn om een bepaling van de verordening af te dwingen. Dat is opvallend, want zo'n bepaling is in zekere zin overbodig: als een bepaling in de wetgeving opgenomen wordt, moet men niet uitdrukkelijk bepalen dat die door een rechter afgedwongen kan worden.

Ook opvallend is dat in die bepaling gestipuleerd was dat in het kader van de rechtsbescherming ook stakingsbevelen opgelegd zouden kunnen worden, zonder aan te geven over welke stakingsbevelen het zou kunnen gaan.

Dat een verslechteringsverbod in redelijk dwingende termen opgesteld is, maar niet uitdrukkelijk zegt wat de draagwijdte ervan kan zijn ten aanzien van individuele plannen en projecten met die bepaling inzake recht op toegang tot de rechter,

leidt tot een volgens de spreker terecht wantrouwen over hoe dat toegepast zou worden.

Ondertussen zijn daarin heel wat wijzigingen geweest. In de tekst van 16 juni, die op het moment van spreken vermoedelijk op tafel lag in de Raad van ministers, ziet men volgende elementen.

Het territoriaal toepassingsverbod is verslechterd. Voortaan zal het verbod van toepassing zijn op gebieden waarvan de habitattypes in bijlage 1 voorkomen als de habitattypes ofwel al in goede staat zijn, ofwel noodzakelijk om de hersteldoelen te halen.

Ook de aard van de verbintenis is veranderd. Het leek eerst te gaan om een resultaatverbintenis, maar daar heeft men nu een inspanningsverbintenis van gemaakt.

De inhoud van de verbintenis is aangepast. Dat is een belangrijke wijziging: men aligneert zich op de Habitatrichtlijn, er is een schadedrempel ingebouwd en men viseert alleen nog betekenisvolle verslechtingen.

Bovendien is de bepaling inzake toegang tot de rechter, waar men gewag maakte van de mogelijkheid om stakingsbevelen op te leggen, geschrapt. In de preambule wijst men erop dat Europese wetgeving net zoals nationale wetgeving in rechte afgedwongen moet kunnen worden.

1.4. Conclusie

Wat de juridische punten betreft, was er de bekommernis over de voorspelbaarheid van de uitwerking van de tekst. De spreker denkt dat de laatste voorstellen heel wat evenwichtiger opgesteld zijn. Hij meent dat de toepassing ervan heel wat voorspelbaarder geworden is. Dat lijkt hem een verbetering van wat initieel voorlag.

Hoewel men inspanningen gedaan heeft om het risico op de doorwerking van vergunningen en plannen buiten de nationale herstelplannen te temperen, zou het wel aangewezen zijn dat er in de richtlijn een uitdrukkelijkere bepaling komt die zegt dat het niet de bedoeling is dat het rechtstreeks doorwerkt. Uiteraard zullen nationale herstelplannen effecten hebben binnen het grondgebied: men voert herstelbeleid, dat bedoelde gevolgen zal hebben voor ondernemingen en burgers. Maar voor zover men via nationale herstelplannen zelf kan bepalen waar de effecten zich moeten voordoen, blijft dat voorspelbaar in hun toepassing. Als die sturing er niet is, loopt men het risico dat er in de rechtsspraak wendingen aan gegeven worden die beleidsmatig niet wenselijk zijn.

Het advies dat hij gegeven heeft over de initiële tekst, staat ook op de website van het Departement Omgeving.

2. Toelichting door Deloitte

2.1. Situering

Stijn Vandeweyer van Deloitte geeft toelichting bij de quickscan, een evaluatie die Deloitte heeft uitgevoerd rond de Natuurherstelwet zoals die voorlag op 28 maart. De spreker benadrukt dat het document van 28 maart een momentstudie was. Het debat en alle wijzigingen tot nu toe heeft Deloitte gevolgd, maar de evaluatie zelf is uitgevoerd op de tekst die toen voorlag.

Deloitte stelde ook heel wat onduidelijkheden in de tekst vast. Er was op dat moment veel onvoorspelbaarheid. Deloitte is uitgegaan van een maximaal scenario,

waarbij de geografische afbakening van geïmpacteerde gebieden zo maximaal mogelijk geïnterpreteerd werd. Het gaat over meer dan alleen de Natura 2000-gebieden, maar ook over de gebieden die onder de biologische waarderingskaart vallen.

De spreker benadrukt dat in de quickscan geen inventaris of evaluatie is gebeurd van de geïmpacteerde oppervlaktes. Dit was niet mogelijk binnen de reikwijdte van het bestek en was ook niet gevraagd. Er zijn ook geen uitspraken gedaan over de biologische en ecologische voordelen. Het was een verkennende studie rond de bewuste artikel 4, 6, 7 en 9, waarbij men gekeken heeft wat de impact is van de tekst van 28 maart op het Vlaamse beleid in verschillende sectoren.

Het rapport is op 17 april 2023 gepubliceerd door het Departement Omgeving en het ANB en is beschikbaar voor alle vormen van beleidsvoering.

2.2. Aanpak

Amber Coone geeft een toelichting over de aanpak van de studie. Een eerste belangrijk punt is de multidisciplinaire invalshoek. Er is enerzijds gekeken naar natuur en bos, maar anderzijds ook naar de impact op sectoren als mobiliteit, energieproductie en industriële landbouw. De analyse gaat uit van vier pijlers: de tekst van de Natuurherstelwet zoals hij op 28 maart 2023 beschikbaar was; de bestaande beleidsvisies en doelstellingen; de input van administraties en stakeholders zoals de bezorgdheden van natuurbewegingen rond de vrije loop van rivieren of het vergunningenbeleid rond landbouw; de cartografische analyse om een eventuele impact te visualiseren en een objectieve kijk van de knelpunten te illustreren.

De spreker beklemtoont daarnaast dat er al een aantal bestaande beschermingen voor natuur bestaan. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van een kaart. Zo zijn er de Natura 2000-gebieden (de groene en blauwe gebieden op de kaart), de Vlaamse instandhoudingsdoelstellingen, en de biologische waarderingskaart (de rode gebieden op de kaart). Opvallend is de grote versnippering van waardevolle habitats.

2.3. Interpretaties

Er zijn twee mogelijke interpretaties voor de scope van de studie. Een minimaal scenario is de focus op de Natura 2000-gebieden. Een maximaal scenario behelst alle habitats. Aangezien de input van de belanghebbenden meestal betrekking had op alle habitats, is in samenspraak met de opdrachthouder gekozen voor de maximale scope. Alle conclusies in de studie moeten dan ook in het licht van die maximale scope gezien worden.

2.4. Onderzochte artikels

Er is specifiek naar vier artikels van de tekst gekeken. Artikel 4 is het algemene artikel en beschrijft de verschillende ecosystemen, het verslechteringsverbod en de doelstelling dat 30 procent van de habitatoppervlakte in slechte staat tegen 2030 verbeterd moet zijn. De spreker meent dat de algemene staat van de habitats vandaag in slechte staat is. Artikel 6 bespreekt de stedelijke ecosystemen: het stedelijk groen en bodemgroenbedekking bijvoorbeeld. Artikel 7 betreft de verbetering van de connectiviteit van de rivieren en het herstellen van overstromingsgebieden. Artikel 9 gaat over de agrarische ecosystemen met doelstellingen rond bijvoorbeeld de vlinderpopulatie, akkervogels en het vernatten van veengebieden.

2.5. Conclusies

Amber Coone geeft vervolgens een aantal conclusies van de studie weer voor de verschillende sectoren. Ze benadrukt hierbij nogmaals dat het de tekst van 28 maart betreft en dat de conclusies niet per se gelden voor de nieuwe tekst.

Wat de energiesector betreft is er een relatief beperkte impact. Er is wel een potentieel conflict tussen de doelstelling van meer groendaken in stedelijke gebieden en de installatie van zonnepanelen. Voor windenergie kan worden gesteld dat er een potentieel conflict is tussen windmolenparken en specifieke habitats. Op deze punten zullen de vergunningsprocedures moeten worden aangepast met bijkomende milieutoetsen.

Ook vanuit stedenbouw is de impact eerder beperkt. De bepalingen uit de Natuurherstelwet zijn immers al grotendeels in lijn met de Vlaamse beleidsvisie. Een uitdaging is de afstemming tussen het lokale en het Vlaamse beleidsniveau.

Op het vlak van mobiliteit is er een matige impact. Nieuwe infrastructuur is vaak verweven met de open ruimte en zal interfereren met verschillende habitats. Ook hier zullen bijkomende beoordelingen nodig zijn.

Hetzelfde geldt voor de landbouwsector. Door de verbondenheid met de open ruimte zal bijsturing van de vergunningsprocedures en een impactbeoordeling nodig zijn. Hoewel er nu al bepalingen zijn rond bijvoorbeeld pesticidegebruik, verwacht men wel een uitbreiding van beperkingen. De doelstelling rond het vernatten van veengebieden gaat mogelijk een stukje verder dan het huidige beleid rond landbouw en milieu.

Tot slot geldt ook voor de industriesector dezelfde analyse. Door de potentiële verwevenheid met de open ruimte, zijn bijkomende impactbeoordelingen in het vergunningenbeleid allicht noodzakelijk.

Samengevat kan worden gesteld dat er een iets grotere impact is voor landbouw en industrie, en een iets beperktere impact voor de overige sectoren

2.6. Bedenkingen

De spreker geeft tot slot per artikel nog enkele bedenkingen mee. Zo is er onduidelijkheid over de scope van artikel 4. Als er gesproken wordt over significante verslechtering is de vraag wat significant betekent. Wat betreft artikel 6 is de impact beperkt, aangezien het al afgestemd is op het huidige beleid in Vlaanderen. Artikel 7 biedt veel ruimte voor socio-economische nuance waardoor de impact van dit artikel allicht beperkter zal zijn. Voor de natte veengebieden in artikel 9 is het duidelijk dat er een versnelling hoger moet worden geschakeld.

3. Toelichting door Natuurpunt en BBL

Erik Grietens, beleidsexpert Ruimte bij Bond Beter Leefmilieu, geeft ter inleiding mee dat BBL en Natuurpunt zich samen met hun Waalse pendanten en WWF, BOS+ en Greenpeace verenigd hebben in de Biodiversiteitscoalitie. Samen volgen zij het dossier van de Natuurherstelwet vanuit een heel brede invalshoek op. Tijdens de hoorzitting focust Erik Grietens op het bredere plaatje, het belang van natuurherstel en de Natuurherstelwet. Jos Ramaekers van Natuurpunt zal ingaan op de toepassing ervan in Vlaanderen.

3.1. Waarom is natuurherstel belangrijk?

Waarom zijn natuurherstel en de Natuurherstelwet zo belangrijk? In de eerste plaats is natuurherstel een noodzakelijke voorwaarde voor een goed klimaatbeleid. Er wordt soms beweerd dat natuurbeleid en klimaatbeleid tegenover elkaar staan, maar dat klopt niet. Zo neemt de natuur ongeveer 54 procent van alle CO₂ die de mens produceert weer op.

Natuurherstel is ook belangrijk voor de economie. Het World Economic Forum heeft berekend dat 50 procent van de wereldeconomie afhankelijk is van een gezonde natuur, op de eerste plaats in de landbouw en voedingsindustrie. Bedrijven lijken dat ook steeds meer te beseffen en roepen beleidsmakers op om werk te maken van natuurherstel. De return on investment van investeringen in natuur is trouwens bijzonder groot: elke geïnvesteerde euro is goed voor 8 tot 38 euro rendement.

Verder is natuurherstel noodzakelijk voor de biodiversiteit. 86 procent van de habitats is in slechte staat en een op de drie soorten ging er de afgelopen decennia op achteruit. Op de biodiversiteitsconferentie van 2022 engageerden de deelnemers zich ertoe 30 procent van de land- en zeeoppervlakte wereldwijd te beschermen. De Natuurherstelwet is daar volgens BBL het Europese verlengstuk van, om die doelstelling ook in de praktijk te brengen.

Natuurherstel is ten slotte belangrijk voor de gezondheid, zowel de fysieke als de mentale, want natuur verkoelt en zuivert, maar geeft ook rust en doet mensen bewegen.

3.2. Zonder de Natuurherstelwet lukt het niet

De spreker besluit dat het zonder de Natuurherstelwet niet zal lukken. Soms hoort hij dat de Natuurherstelwet de mensen 'treft', maar dat is een fundamenteel verkeerde visie. Het is niet de Natuurherstelwet die mensen treft, wel de problemen veroorzaakt door de klimaatverandering. Natuurherstel is de beste en ook een noodzakelijke bondgenoot in de strijd daartegen, en het zorgt ook nog eens voor een enorme economische return.

3.3. De Natuurherstelwet in Vlaanderen

Als organisatie die letterlijk met de voeten in het zand staat, heeft Natuurpunt de Natuurherstelwet serieus onder de loep genomen, aldus *Jos Ramaekers*, diensthoofd Beleid bij Natuurpunt. Een eerste vaststelling is dat Vlaanderen bijna de doelstelling haalt om 20 procent van het grondgebied voor natuur voor te behouden: 21 procent van Vlaanderen heeft een beschermd statuut, 19 procent als het ruimtebeslag binnen die groene ruimte ervan wordt afgetrokken. De haalbaarheid van de oppervlakedoelstelling is zeker gegarandeerd.

In de Natuurherstelwet is een bepaling opgenomen dat 30 procent van de aanwezige natuur in een lidstaat hersteld moet worden, wat voor Vlaanderen neerkomt op ongeveer 6 procent van de landoppervlakte. Voor 7,3 procent van de Vlaamse natuuroppervlakte is er al een vorm van natuurbeheerplan. Ook die doelstelling zou geen probleem mogen zijn.

Op basis van een eigen berekening zou 73.000 hectare habitat, 5,7 procent van de Vlaamse oppervlakte, zowel binnen als buiten een SBZ, in slechte staat verkeren en moeten verbeteren. 75 procent daarvan geniet al enige bescherming, al dan niet binnen een SBZ. Verbetering in die gebieden is zeker mogelijk als daar middelen tegenover staan. De oppervlakte gronden met nood aan een bijkomend bescherm statuut is eerder beperkt. Het gaat om zo'n 8000 hectare, voornamelijk zilte en estuaire habitats, graslanden en, met stip bovenaan, bos. Van de 7000 hectare stikstofgevoelige natuur in Vlaanderen heeft ongeveer 80 procent al enige vorm van bescherming, binnen een SBZ, als VEN-gebied of dankzij een natuurbeheerplan. Ook voor deze natuur is de nood aan bijkomende bescherming dus vrij beperkt.

3.4. Herstelpotentieel en versnippering

Natuurpunt ziet in Vlaanderen een groot herstellpotentieel, bijvoorbeeld op het vlak van moerassen. 75 procent van de Vlaamse moerassen is sinds 1950 verdwenen, maar studies hebben aangetoond dat een groot deel daarvan, 147.000 hectare om precies te zijn, hersteld kan worden. 30 procent daarvan heeft trouwens al een vorm van bescherming, dus ook daarvoor geldt dat middelen beschikbaar maken voldoende is om de doelstellingen te halen, met als bijkomend voordeel dat herstellde wetlands ook helpen bij klimaatmitigatie.

Vlaanderen heeft niet zozeer nood aan meer natuurgebieden, wel aan gebieden die minder versnipperd zijn en daardoor meer robuuste verbindingen hebben en minder lijden onder randdrukken. Die evolutie kan gefaseerd verlopen en moet zeker de aspecten water en landbouw meenemen. Daarnaast moet ook de generieke druk op het milieu verlagen, wat automatisch de kwaliteit van de al aanwezige natuur zal verbeteren.

Niet alleen de Vlaamse natuur is trouwens versnipperd, maar Vlaanderen in zijn geheel. Dat mag toch geen rechtvaardiging zijn om de Natuurherstellwet af te zwakken.

De landbouwsector heeft bezwaren bij de Natuurherstellwet, maar natuurherstel komt ook de landbouw ten goede: het herstel van bestuivers bevordert bijvoorbeeld de oogst van bepaalde gewassen en het herstel van natuurlijke plaagbestrijders zorgt voor een verminderde nood aan pesticiden en op die manier voor een positief cascade-effect.

3.5. De Natuurherstellwet en landbouw

De landbouwsector is een belangrijke partner als het gaat over het herstel van graslanden, dat gemeten zal worden aan de hand van een graslandvlinderindex, en als het gaat over het verhogen van organische koolstof in minerale bodems om de klimaatrobuustheid ervan te verbeteren. Voor het percentage landbouwgrond met landschapselementen is alleen een streefdoel bepaald, maar dat sluit wel aan bij het Vlaams houtkantenplan en de doelstellingen in het GLB, het MAP en het Erosieplan. Wat akker- en weidevogels betreft, moet Vlaanderen tegen 2030, 2040 en 2050 een verbetering optekenen van respectievelijk 5, 10 en 15 procent. Vlaanderen is ingedeeld in een categorie met lagere doelstellingen, omdat het areaal de laatste drie decennia niet zo fors is afgenomen als in andere landen, al houdt die lage doelstelling geen rekening met het feit dat de grootste daling van het areaal in Vlaanderen voordien heeft plaatsgevonden, in de jaren 70 en 80.

Nog wat landbouw betreft, is er de vaststelling dat er intensieve landbouw is in een kwart van de voor natuur bestemde gebieden, terwijl er op landbouwareaal veel grond niet meer voor productieve landbouw gebruikt wordt, maar voor de paardenhouderij. Over die scheeftekening zal een discussie moeten volgen. Er is zeker samenwerking mogelijk tussen landbouw en natuur, zo blijkt uit de 10.000 à 20.000 hectare gebied met een beheerplan waar beroepslandbouw gebeurt.

3.6. De Natuurherstellwet en stedenbeleid

Wat steden betreft, maakt het hitte-eilandeffect meer groen in steden een noodzaak. In de wetenschap dat Vlamingen een significant grotere voetafdruk hebben dan de gemiddelde Europeaan als het over ruimtegebruik gaat, is er nog marge om zuiniger te gaan wonen, om zo vergroening mogelijk te maken. Vergroening hoeft dus zeker geen bedreiging te zijn voor bouwen in steden.

De Natuurherstelwet in haar geheel stelt doelen voorop, plant de inspanningen, stelt middelen beschikbaar, integreert ander beleid en kijkt ook ver vooruit besluit Jos Ramaekers. Op die manier biedt de wet veel rechtszekerheid. Daarnaast is er dankzij de nationale herstelplannen voldoende flexibiliteit en ruimte voor een eerlijke verdeling van de inspanningen. De bepalingen rond 'niet-verslechtering' zorgen bovendien voor een stabiel kader om de bestaande regelgeving daaromtrent te versterken.

4. Toelichtingen vanuit academische invalshoek

Patrick Meire, professor aan UAntwerpen, belicht samen met zijn collega *An Cliquet*, professor aan de UGent, enkele aspecten vanuit de academische wereld, waarbij hij de ecologische aspecten voor zijn rekening neemt en zij de juridische.

4.1. Biodiversiteit

Eerst gaat hij in op de toestand van de biodiversiteit. Tal van studies, zowel nationaal als internationaal, geven aan dat de biodiversiteit achteruitgaat. De fundamentele vraag daarbij is of het verlies aan biodiversiteit een probleem vormt. Voor het antwoord op die vraag verwijst hij naar het jaarlijks rapport van het World Economic Forum met de grote risico's die de wereldeconomie bedreigen. In die van 2021 tot en met 2023 staan telkens de groene balkjes, die gekoppeld zijn aan de omgevingsfactoren, helemaal bovenaan. Men schat in dat ze een grote kans van voorkomen hebben en dat, als ze dan voorkomen, ook een zeer grote impact zullen hebben. Wat de verwachtingen voor de komende tien jaar betreft, hebben de eerste vier problemen te maken met omgeving, klimaat en natuurlijke rampen maar ook het verlies aan biodiversiteit en het ineenstorten van het ecosysteem zijn elementen met de hoogste kans van voorkomen en ook de grootste kans van impact. Die conclusie, vanuit een economische achtergrond, is volgens Patrick Meire voldoende om aan te geven dat verlies van biodiversiteit een probleem is.

4.2. Analyse van de Natuurherstelwet

Vervolgens gaat *An Cliquet* over tot de analyse van het voorstel van Natuurherstelwet, die ze samen met een Europese juridische werkgroep van de Society for Ecological Restoration heeft gemaakt. De analyse slaat, voor alle duidelijkheid, op het voorstel van de Commissie van juni 2022 zonder de amendementen van de Raad en het Europees Parlement.

4.2.1. In lijn met het beleid

Een eerste vaststelling van de juridische analyse is dat het voorstel van Natuurherstelwet in lijn ligt met het bestaande beleid. Dan gaat het zowel over internationale beleidsdoelstellingen op het vlak van natuurherstel zoals de Aichi Targets die niet gehaald zijn, het Kunming Montreal Global Biodiversity Framework en de EU-biodiversiteitsstrategie 2020 waarbij de 15 procent van het hersteldoel niet uitgevoerd is binnen Europa. Er is de nieuwe EU-biodiversiteitsstrategie 2030 waarbij men heeft vastgesteld dat vrijwilligheid niet werkt. Daarom wil de Commissie met haar voorstel tot bindende hersteldoelen komen. Ook op nationaal en regionaal niveau zijn er beleidsdoelstellingen zoals bijvoorbeeld de Vlaamse Blue Deal.

4.2.2. Complementair

De tweede vaststelling is dat het voorstel van Natuurherstelwet aansluit bij en complementair is aan de bestaande wetgeving van de Vlaamse herstelverplichtingen zoals het Vlaams Ecologisch Netwerk uit het decreet Natuurbehoud waarvan slechts een deel is verwezenlijkt. Van het Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk is slechts 5 procent verwezenlijkt. Daarnaast zijn er de ruimtelijke doel-

stellingen zoals de gewestelijke instandhoudingsdoelen die ook deels buiten de bestaande SBZ's moeten worden gerealiseerd en overige bescherming zoals bijvoorbeeld het Vegetatiebesluit. Al die verplichtingen zijn, volgens de spreker, onvoldoende uitgevoerd. Op Europees niveau zijn 81 procent van de habitats in zeer ongunstige en matig ongunstige toestand. Vlaanderen doet het nog slechter met 93 procent van de habitats in zeer ongunstige en matig ongunstige toestand en bengelt in de desbetreffende grafiek helemaal onderaan de Europese lijst.

4.2.3. Toegevoegde waarde?

Wat zou dan de toegevoegde waarde zijn van de Natuurherstelwet, naast al die verplichtingen in de internationale, Europese en Vlaamse wetgeving? Ten eerste meer duidelijkheid, met duidelijke definities, duidelijke kwantitatieve verplichtingen en deadlines die ontbraken in de vorige wetgeving. Daarnaast is er de wetenschappelijke onderbouwing in de Impact Assessments-wet die de keuzes verantwoordt. Het wetsvoorstel is verder gestructureerd en geïntegreerd in tegenstelling tot het huidige verspreide beeld, en het is heel holistisch door, onder andere, de expliciete link met het klimaat. Verder zitten er aanvullingen in op de bestaande wetgeving zoals bijvoorbeeld herstelmaatregelen voor stedelijke ecosystemen en bestuivers.

4.3. De Natuurherstelwet keert niet terug naar het verleden

Patrick Meire gaat in op de derde vaststelling: de Natuurherstelwet keert niet terug naar het verleden, naar de Ferrariskaarten, zoals weleens gesteld wordt. De doelstelling van de wet is om functionerende ecosystemen te selecteren die ecosystemendiensten kunnen leveren. De verwijzing naar de situatie van zeventig jaar geleden is vooral bedoeld om meer inzicht te krijgen in en te leren van de verspreidingspatronen waarbij rekening wordt gehouden met de klimaatwijziging. In de desbetreffende grafiek ziet men informatie over het voorkomen van vegetaties, soorten en habitats van vroeger en informatie over het natuurlijk milieu zoals de alluviale vlaktes en de verschillende bodemtypes. Die kennis wordt gecombineerd met de klimaatwijziging die ook een impact heeft op het voorkomen van soorten, zoals bijvoorbeeld de evolutie van de waarneming van zuiderse libellen, omdat door de klimaatwijziging de soortensamenstelling zal veranderen. Al die informatie samen levert kennis op over de keuze van functionele ecosystemen waarbij de lokale toestand in Vlaanderen en de klimaatwijziging de input vormen voor het natuurherstelplan.

4.4. De Natuurherstelwet behoudt de beleidsvrijheid van lidstaten

An Cliquet gaat in op de vierde vaststelling: de Natuurherstelwet behoudt de beleidsvrijheid van de lidstaten. De concrete herstelmaatregelen zullen in de nationale herstelplannen worden bepaald. De keuze van de herstelmaatregelen wordt op nationaal of regionaal niveau vastgelegd en houdt rekening met specifieke nationale en lokale omstandigheden, wat nu ook al in het wetsvoorstel van de Commissie staat. Verder is er ook participatie voorzien bij de opmaak van de nationale herstelplannen en is er geen herstelverplichting voor het hele grondgebied, zoals wel eens wordt beweerd. Een cruciaal punt is volgens de spreker de wetenschappelijke onderbouwing die verwacht wordt van de nationale plannen en ook de beoordeling door de Commissie. Ze vindt het een goede zaak dat de Commissie dit kan doen omdat men zo een gelijk speelveld krijgt tussen de verschillende Europese lidstaten, wat een heel belangrijk element is.

4.5. De Natuurherstelwet heeft een positieve impact.

Nog een vaststelling is dat de Natuurherstelwet een positieve impact heeft, wat in tegenstelling is met de stellingen van de vorige sprekers in de hoorzitting. *An Cliquet*

verwijst hierbij naar het eerder voorgestelde rapport van Deloitte, dat niet ingaat op de eventuele voordelen of de noodzaak voor deze richtlijn vanuit biologische, ecologische of andere overwegingen, wat ze een vreemd uitgangspunt vindt. Ze vergelijkt het met het opmaken van een begroting waarbij alleen zou worden gekeken naar de uitgaven en niet naar de inkomsten, en dan tot de vaststelling zou worden gekomen dat het een negatieve begroting is. Alleen kijken naar de negatieve impact van de wet geeft een vertekend beeld, wat men, volgens haar, in de media uitvergroot heeft. Wat de positieve impact van natuurherstel betreft verwijst de spreker naar drie documenten met informatie op wetenschappelijk niveau: de briefing van het Europees Milieuagentschap, het Impact Assessment zelf van de Europese Commissie en een rapport specifiek over de voedselveiligheid van de Europese Commissie.

4.6. De Natuurherstelwet is onmisbaar in het halen van klimaatdoelstellingen

Patrick Meire stelt dat de levering van ecosysteemdiensten een heel cruciaal punt is in de positieve impact van natuurherstel. Dat zijn alle voordelen die de maatschappij krijgt door het functioneren van die ecosystemen, zoals de regulering van de hydrologische cyclus. Bij droogte en overstromingen is de rol van ecosystemen als spons of als opvang van water heel belangrijk, net zoals bij het zuiveren van water en lucht. Moerassen en bufferstroken langsheen landbouwgebieden kunnen veel nutriënten weghalen waardoor de waterkwaliteit kan verbeteren. Verder zijn de controle van pestsoorten, de bestuiving van gewassen en de koolstofopslag ook zeer belangrijk. Internationaal spreekt men over 'natural capital' of natuurlijk kapitaal van de ecosystemen en dat verlies aan kapitaal leidt tot verlies aan ecosysteemdiensten. Dit zorgt voor maatschappelijke problemen die moeten worden gecompenseerd vanuit de reële economie, wat grote kosten met zich meebrengt.

De spreker stelt dat globaal gezien natuurherstel een belangrijke en positieve rol speelt in het klimaat en alles wat ermee te maken heeft, zowel bij adaptatie en mitigatie als bij rampen. Recent onderzoek heeft uitgewezen dat de impact van de aanwezigheid van natuur voor de gezondheid van de burger zeer groot is, zowel fysiek als mentaal, niet alleen door in de natuur te zijn maar ook door een gezonder leefmilieu. Het is ook heel duidelijk dat natuur- en natuurherstelprojecten, zoals bijvoorbeeld het Sigmaplan, heel wat economische voordelen bieden, met kansen voor banen en andere activiteiten in heel wat sectoren, die direct afhankelijk zijn van een betere omgeving. Ten slotte heeft het ook een grote impact op de kwaliteit en de veiligheid van voedsel en water.

4.6.1. Impact van het verslechteringsverbod

An Cliquet zoomt dan in op de impact van het verslechteringsverbod, dat aan bod komt in artikel 4, §7, van de Natuurherstelwet, op alle habitattypes opgenomen in annex 1, die binnen of buiten Natura 2000-gebied liggen. Zoals al eerder aangehaald bestaat het verslechteringsverbod ook al in de huidige wetgeving: artikel 6 van de Habitatrichtlijn binnen een SBZ en impliciet buiten een SBZ indien habitats niet in gunstige staat van instandhouding zijn. In Vlaanderen zijn er de standstillbepaling, de algemene natuurtoets en de verscherpte VEN-toets. Al die bepalingen worden onvoldoende toegepast, aldus de spreker, en de Natuurherstelwet zal dit explicieter en duidelijker maken zodat er meer rechtszekerheid komt. Bovendien valt slechts een klein deel van de habitats buiten al beschermd statuut en zal de bijkomende impact van het verslechteringsverbod daardoor gering zijn. Er zijn ook uitzonderingen voor het verslechteringsverbod zowel binnen als buiten Natura 2000: overmacht, klimaatwijziging die onvermijdbaar is en projecten van groot openbaar belang, waarvoor geen alternatieven beschikbaar zijn.

4.6.2. *Impact op landbouw*

Wat de impact op landbouw betreft, zegt An Cliquet dat de meeste hersteldoelen kunnen plaatsvinden in gebieden die al een beschermd of groen statuut hebben. Natuurinclusieve landbouw wordt door Europa ondersteund, zowel door deze wet maar ook door het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Volgens haar is business as usual niet houdbaar als men iets wil doen aan de klimaat- en biodiversiteitscrisis. De Natuurherstelwet heeft ook een positieve impact op de landbouw. De verhoging van het koolstofgehalte in de bodem maakt landbouw productiever. De toename van bestuivers en natuurlijke predatoren leidt tot hogere opbrengsten en de landbouwbodems worden minder kwetsbaar voor droogtes. De wet is ook in lijn met de doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Vervolgens gaat de spreker in op de impact op de voedselvoorziening die al eerder aan bod kwam in de hoorzitting en weergegeven wordt in de toelichting bij de wet. Het herstel van landbouwecosystemen maar ook het herstel van bestuiverspopulaties zijn goed voor de voedselvoorziening en -zekerheid.

Een volgende vaststelling slaat op de link tussen biodiversiteit en klimaat, die volgens wetenschappelijk onderzoek heel duidelijk is en ook heel duidelijk gemaakt wordt in de Natuurherstelwet. Volgens het belangrijke artikel 1 is de doelstelling van de wet bij te dragen tot klimaatmitigatie en -adaptatie. Zonder natuurherstel worden de klimaatdoelen niet gehaald en moeten bedrijven nog veel meer inzetten op emissiereducties. Bovendien zit klimaatwijziging bij de uitzondering op herstelverplichtingen en verslechteringsverboden. In de nationale herstelplannen zijn er allerlei synergieën voorzien, met klimaatmitigatie en adaptatie, met 'go to'-gebieden voor hernieuwbare energie. Hernieuwbare energieprojecten vallen ook onder de uitzonderingen. Ook de windenergiesector erkent expliciet het belang van natuurherstel.

4.6.3. *Positieve impact komt te weinig aan bod*

Patrick Meire is van mening dat de positieve impact van de Natuurherstelwet te weinig aan bod komt in de hoorzitting en dat men anders naar natuurherstel moet gaan kijken. De natuur is altijd bekeken als een probleem, economisch of standstill, maar volgens hem is natuur een belangrijk deel van de oplossing. Als omgevings- en klimaatfactoren voor stress bij dieren zorgen, opteert men meteen voor een technische oplossing zoals de koeparasol in geval van hittestress. Die ontstaat als er een tekort is aan ecosysteemdiensten die voor afkoeling kunnen zorgen. Het volstaat dan om een boom te planten die niet alleen voor schaduw zorgt maar ook extra voordelen oplevert zoals de bevordering van infiltratie van water en meer koolstof in de bodem door bladafval. Zo krijgt men impact op de biodiversiteit. Op die manier wordt de natuur op een positieve manier ingezet en wordt er nuttig gebruik van gemaakt, aldus de spreker.

Dit idee, dat in de voorbije decennia ontwikkeld is, leeft niet alleen in Vlaanderen maar wereldwijd. De World Business Council for Sustainable Development stelt dat het verlies aan natuur moet stoppen tegen 2030, waarna er een toename moet zijn. Ook de Wereldbank maakt de koppeling tussen biodiversiteit en klimaat. Natuurherstel kan volgens haar in belangrijke mate bijdragen tot mitigatie om de doelstellingen van Parijs te behalen. Investeren in natuurherstel is een kostenefficiënte manier, meer dan investeren in technische maatregelen. Veel gremia hebben dit toegepast zoals de Verenigde Naties of het US Army Corps of Engineers – wat volgens de spreker niet echt een club van groene jongens is – dat een groot programma rond 'Engineering With Nature' heeft, waarbij het op een schaal van tienduizenden hectaren aan natuurherstel doet langs waterlopen en rivieren.

4.7. De Natuurherstelwet zorgt voor méér juridische zekerheid

An Cliquet stelt vervolgens vast dat de Natuurherstelwet net voor meer rechtszekerheid zorgt. Herstelverplichtingen zijn er nu ook al op basis van bestaande wetgeving maar met de wet krijgt men duidelijke doelen en deadlines en meer rechtszekerheid voor economische sectoren. Het belang van een bindende en ambitieuze Natuurherstelwet wordt bovendien ook erkend door de bedrijfswereld en de bankwereld. In een recente studie wijst de Europese Centrale Bank op het belang van natuur en ecosysteemdiensten. Een belangrijk argument voor die rechtszekerheid is dat natuurherstel leidt tot meer robuuste en veerkrachtige natuur waardoor op termijn meer vergunningsruimte komt. De spreker hecht veel belang aan natuurherstel, niet alleen vanuit ecologische en wetenschappelijke hoek, maar ook vanuit juridische hoek.

4.8. Financiële ondersteuning voor natuurherstel

Een laatste vaststelling is dat er financiële ondersteuning is voor natuurherstel. Elke euro investering in natuurherstel levert 8 tot 38 euro op en de voordelen van het herstel van de habitats zijn goed voor zo'n 1860 miljard euro. Er is ook financiering voorzien vanuit het biodiversiteitsbeleid maar ook vanuit het gemeenschappelijk landbouwbeleid.

Ten slotte vraagt de spreker zich af wat er zou gebeuren als de wet er niet komt of serieus wordt afgezwakt in de onderhandelingen. Dan komen er geen concrete hersteldoelen, geen integratie, geen holistische benadering en blijft de juridische onzekerheid bestaan zolang de natuur in slechte staat is, wat een belangrijk argument is. Volgens haar is er geen tijd voor een pauze, gezien de toestand van het klimaat en de biodiversiteit. Verder worden dan ook de fondsen vanuit de EU mislopen. De kosten van inactie zijn bovendien veel groter dan die van natuurherstel en hoe langer men wacht, hoe duurder en moeilijker het wordt. Op wereldschaal zou Vlaanderen, als de wet er niet komt, aanzien verliezen en zou er ook een impact zijn op het gedrag van andere staten. Wat kan men nog verwachten van landen als Brazilië en Congo als Vlaanderen er zelf niet in slaagt om met natuurherstel bezig te zijn in Europa?

4.9. Conclusie

De conclusie van de analyse is dat het commissievoorstel voor de Natuurherstelwet juridisch gezien een zeer goed wetsvoorstel is dat evenwichtig, helder en holistisch is, waarbij uiteraard nog kleine verduidelijkingen nodig zijn. Het sluit aan bij bestaande doelen, verhoogt de rechtszekerheid en is onmisbaar om de klimaatdoelen te halen. *An Cliquet* eindigt met een quote: "We (...) are calling for the urgent adoption of an ambitious and legally binding EU Nature Restoration Law to bring nature back to Europe. The EU Nature Restoration Law will be a key tool to tackle our climate and biodiversity crisis and to guarantee the long-term sustainability and viability of our society and economy." De quote komt uit het business statement on the nature restoration law, dus niet vanuit de academische wereld of van een ngo maar vanuit de bedrijfswereld.

5. Toelichting door Boerenbond en ABS

Lode Ceysens, voorzitter van Boerenbond, betreurt dat de hoorzitting pas nu plaatsvindt, op dezelfde dag dat er een stemming in de Europese Raad plaatsvond waarbij België al een standpunt heeft ingenomen.

De landbouwsector pleit niet tegen natuur of biodiversiteit. Ook vanuit de landbouw is er een bekommernis rond natuur en biodiversiteit, getuige de verschillende initiatieven vanuit de sector. Landbouwers proberen dagelijks economie en ecologie te

verzoenen. De sector heeft wel een aantal bekommernissen rond de Natuurherstelwet.

5.1. Vlaamse land- en tuinbouwsector onder druk

De spreker geeft eerst de context weer van de land- en tuinbouwsector. De sector staat al hard onder druk door een Habitatrictlijn van dertig jaar oud waarvan de impact groter en groter wordt. Allereerst zijn er de ruimtelijke gevolgen: Er moet 41.000 tot 45.000 hectare aan kwaliteitsvolle habitat extra gecreëerd worden, waarvan 4000 tot 7000 hectare extra leefgebied voor soorten. Er zijn daarenboven gevolgen voor de vergunningen: er moet al een passende beoordeling zijn, er is de Programmatische Aanpak Stikstof, de grondwaterwinning in de buurt van een SBZ-H staat meer en meer onder druk, enzovoort. De Programmatische Aanpak Stikstof zorgt voor rechtsonzekerheid en stilstand in de sector. Vandaag is nog niet alle impact bekend, in de eerste plaats van de Programmatische Aanpak Stikstof. Er is een akkoord binnen de Vlaamse Regering maar dat moet nog vertaald worden in een decreet. Tot op vandaag ziet de sector nog geen begin van een MER. Als men deze legislatuur nog over een decreet wil stemmen, dan is het hoog tijd om met dit MER te beginnen.

Ook de doelstellingen van de kritische depositiewaarden na 2030, de allocatie van de openstaande taakstelling, de bosdoelen, en de ecohydrologische maatregelen zijn zaken die een impact zullen hebben op de sector.

Op Europees niveau heeft de kaderrichtlijn Water een impact. Samen met de natuurbewegingen is daarover overlegd. Dit overlegmodel is volgens de spreker een goed model. Ook op Vlaams niveau is er nieuwe regelgeving die bijkomende druk zet, bijvoorbeeld de nieuwe pachtwetgeving die nieuwe mogelijkheden voorziet om landbouwgrond om te zetten naar natuur en bos. Ook de erfgoedregelgeving kan beperkend zijn. De spreker geeft het voorbeeld van de koeparasols. Omdat op bepaalde plaatsen geen bomen mogen worden aangeplant, worden de koeien tegen de zon beschermd met parasols. De doelstelling rond bosuitbreiding zet ook druk op de sector: 62 procent van de aankopen van het ANB bevond zich in agrarisch gebied. Tot slot vermeldt de spreker het oneigenlijk gebruik van landbouwgrond in herbevestigd agrarisch gebied.

In vergelijking met de rest van Europa is het percentage landbouwareaal in Vlaanderen vergelijkbaar met de rest van Europa. De bebouwde oppervlakte bedraagt in Vlaanderen 34 procent, en dat is wel een groot verschil met andere landen waar het gemiddeld 11 procent is.

De spreker toont vervolgens een kaart van Vlaanderen met alle gebieden in landbouwgebruik. Het gaat om 625.000 hectare of 46 procent van het grondgebied van Vlaanderen. Dat is 125.000 hectare minder dan binnen het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen voor landbouw was afgesproken. Volgens de spreker zijn er geen intenties om op zoek te gaan naar die 125.000 hectare, maar komt de bestaande 625.000 hectare verder onder druk door de Habitatrictlijnen, de Vogelrichtlijngebieden, het landbouwgebruik in VEN-gebied en in groene bestemmingen in de gewestplannen, de voorziene nieuwe nationale parken en het landbouwgebruik in historisch permanent grasland. Op een andere kaart worden deze gebieden gevisualiseerd. De kaart toont volgens de spreker het totaalbeeld van de landbouw onder druk.

5.2. Standpunt ten aanzien van de Natuurherstelwet

Hendrik Vandamme, voorzitter van het ABS, herhaalt dat de sector geen problemen heeft met natuur an sich, maar stelt dat het niet evident is om alle nieuwe regelgevingen die op de land- en tuinbouwsector afkomen, op te vangen. Artikel

4, 5 en 9 van de Natuurherstelwet hebben een impact op de landbouw, in eerste instantie de Habitatrictlijnen, de Vogelrichtlijnen en de agro-ecosystemen. Zowel de percentages als de timing baren de sector zorgen. De regelgever moet ook rekening houden met het feit dat de herstelmaatregelen door iemand moeten worden uitgevoerd, in veel gevallen is dit de landbouwer.

5.2.1. *Habitats en soorten*

De spreker overloopt vervolgens een aantal bekommernissen. Wat betreft artikel 4 en 5 over het herstellen van de Habitatrictlijnen zijn de vooropgestelde timing en oppervlakte niet min. Men vraagt ook expliciet om dat herstel van habitattypes door te voeren in gebieden die vandaag niet voorkomen, met dezelfde doelstellingen qua oppervlakte en timing.

In het kader van de doelstelling van het verbinden van grotere natuurgebieden, dreigt er nog meer landbouwgebied versnipperd te worden.

Het verslechteringsverbod voor alle gebieden waar de habitattypes voorkomen, is een belangrijke bekommernis. Er zijn al instandhoudingsdoelstellingen. De realiteit op het terrein is dat de landbouwer mee moet helpen om de verslechtering te verminderen.

Artikel 4 en 5 zeggen dat herstel mogelijk is door de opname in het nationale herstelplan van een gunstig referentiegebied per habitatype. Dat kan worden bepaald door gedocumenteerde verliezen die tot zeventig jaar teruggaan en door de gewijzigde gevolgen ten gevolge van de klimaatverandering. De spreker stelt zich de vraag hoever men moet teruggaan en of het ene niet te linken is aan het andere: is wat zeventig jaar geleden aanwezig was in Vlaanderen nog te herstellen, wetende dat het klimaat veranderd is?

Dezelfde artikels geven ook de mogelijkheid om oppervlakte voor habitats en soorten opnieuw te bekijken en eventueel uit te breiden. Ook dit zal een inspanning vergen van de landbouwsector.

Het ANB vraagt om de versnipperde Natura 2000-gebieden en andere habitatgebieden te verbinden. Dit impacteert de landbouwgebieden.

Er is ook de behoefte aan bijkomende buffering om de impact van niet-natuuractiviteiten op natuur te verminderen. In Vlaanderen is een derde van de oppervlakte al verstedelijkt. Als daar buffergebieden moeten komen waarbij landbouwactiviteiten moeten worden afgebouwd of extensiever moeten worden, dan is dit een zeer grote uitdaging voor landbouwers die actief zijn nabij natuurgebieden en gebieden waarin aan herstel moet worden gedaan.

5.2.2. *Bezorgdheden landbouwsector*

De impact van de bestaande Habitatrictlijn is al behoorlijk groot. Als gepraat wordt over de uitbreiding van Natura 2000-doelstellingen en -gebieden, is dit voor de landbouwsector onaanvaardbaar.

Vanuit juridisch standpunt is al gezegd dat er een grote impact kan worden verwacht op vele vlakken. De sector vreest voor een stilstand, bijvoorbeeld op het vlak van vergunningen. Het verslechteringsverbod zal hoe dan ook een impact hebben voor veel sectoren. Ook de vooropgestelde verbindingen gaan een impact hebben op de versnippering van het agrarisch gebied.

5.3. Landbouwecosystemen

In artikel 9 staat dat de lidstaten een stijging moeten realiseren van indicatoren voor landbouwecosystemen: de graslandvlinderindex, het koolstofgehalte in akkerland, het percentage landbouwgrond met landschapselementen met hoge diversiteit, de index van akker- en weidevogels. Deze zaken zijn voor de landbouw al belangrijk. Het koolstofgehalte bijvoorbeeld is voor elke landbouwer belangrijk. Dit helpt mee in het vasthouden van vocht en om CO₂ te capteren in de bodem.

De wet vraagt ook om ontwaterde veengebieden te herstellen. De spreker wijst op de ruilverkavelingen in de jaren 50 waarbij gronden, in functie van voedselvoorziening, werden drooggelegd. Nu wil men dit omkeren. Om geen nieuwe problemen te creëren, hoopt de spreker dat Vlaanderen zijn verantwoordelijkheid neemt en eerst goed kijkt waar dit van toepassing kan zijn.

Vanuit alle randvoorwaarden die al bestaan in het gemeenschappelijk landbouwbeleid, worden verschillende maatregelen opgelegd op bedrijfs- en perceelniveau. Daarbovenop kunnen landbouwers, via vrijwillige beheersovereenkomsten, verder werken aan de biodiversiteit in hun bedrijf. De spreker meent dat nieuwe indexen en verplichtingen in landbouwgebied dan ook niet nodig zijn en zelfs onaanvaardbaar zijn. Vanuit milieuoogpunt kunnen de beste resultaten worden behaald door landbouwers te stimuleren om in hun bedrijf verder werk te maken van biodiversiteit.

5.4. Conclusie

Hendrik Vandamme herhaalt bij wijze van afsluiting de belangrijkste vaststellingen en uitdagingen. Het belangrijkste is volgens hem dat men moet vermijden om in een juridisch moeras en in een juridisch steekspel terecht te komen. Dat komt niemand ten goede.

6. Toelichting door Voka en Embuild Vlaanderen

Frank Beckx, directeur Kennis- en Lobbycentrum Voka, zegt dat het standpunt dat hij toelicht, breed gedragen is in de Vlaamse werkgeverswereld. Het is bijna een jaar geleden dat de ontwerpverordening is voorgesteld, en het debat had inderdaad vroeger gekund.

De ontwerpverordening – geen richtlijn – is toch wel een verregaand voorstel. Het gaat over een directe werking met een aantal bindende doelstellingen met deadlines, verbeteringsverplichtingen en een verslechteringsverbod.

Voka kan zich helemaal vinden in de noodzaak van natuurherstel, maar de manier waarop dit gebeurt, is disproportioneel en problematisch, zeker in het ontwerp van maart. Hij zal ook ingaan op de Zweedse amendementen waarover intussen gestemd is.

6.1. Impact op Vlaamse ondernemingen

Vlaanderen bevindt zich in een unieke situatie – verwevenheid, industrie, mobiliteit, natuur, veel landbouw, veel bewoning op een klein gebied – waardoor de impact potentieel veel groter is. Er moeten een aantal dingen gebeuren buiten Natura 2000-gebieden en zo zijn er heel wat. Het gaat over een versnippering van habitats die zich ook buiten de speciale beschermingszones bevinden. De verordening gaat verder dan de Habitat- en Vogelrichtlijnen: er is een verslechteringsverbod en er zijn verbeteringsverplichtingen. Concreet betekent dit dat als een bedrijf geen impact heeft op de omliggende habitats, het toch een impact kan hebben op de verbeteringsvoorstellen. Het kan dus wel gevolgen hebben voor de vergunningverlening of de rechtszekerheid van vergunningen. De verordening is ook strenger

dan de Habitat- en Vogelrichtlijnen. Bij de Habitatrictlijn heeft bijvoorbeeld alleen de passende beoordeling een impact op de vergunningverlening, maar bij de Natuurherstelwet kunnen ook de verbeteringsverplichtingen gevolgen hebben voor de vergunningverlening.

Een verordening is onmiddellijk bindend en heeft geen omzetting in nationaal recht. De rechtsgevolgen zijn er dus onmiddellijk en zijn afdwingbaar. Potentieel kan dit een ernstige hypotheek op de bedrijfsvoering leggen: het insluiten van bestaande bedrijven, het hypothekeren van hervergunningmogelijkheden, het ontnemen van uitbreidings- en groeikansen van ondernemingen. Het initiële voorstel van de Commissie zou nefast zijn voor het investeringsklimaat. Het komt boven op de huidige beschermingsmaatregelen, er zijn bijzonder strenge afwijkingmogelijkheden en het zet een rem op natuur- en klimaatinvesteringen vanuit het bedrijfsleven. Botsende Europese doelstellingen zijn een bezorgdheid.

Er is nog altijd geen Stikstofdecreet. De PAS focust alleen op Natura 2000, maar deze verordening gaat erbuiten. De Natuurherstelwet gaat met de verbeteringsverplichtingen verder dan een passende beoordeling, wat een stop zou kunnen betekenen voor bepaalde projecten die nog moeten worden vergund.

Alles moet ook samen worden bekeken met de kaderrichtlijn Water met de deadline van 2027. Het wordt een grote uitdaging voor de volgende Vlaamse Regering om aan de kaderrichtlijn te voldoen.

De vertegenwoordigers van Deloitte hebben de quickscan omstandig toegelicht, en Frank Beckx gaat er dan ook niet verder op in. De conclusie was vooral een hoge impact op industrie, op landbouw en hoge tot matige impact op mobiliteit. Een belangrijke conclusie is ook dat men de vergunningsprocedure in Vlaanderen allicht moet bijsturen. Een passende beoordeling zal onvoldoende zijn, er zal een soort van natuurhersteltoets moeten komen.

6.2. Bijsturingen noodzakelijk

Voor Voka zou de ontwerpverordening opnieuw naar de tekentafel moeten en moet het een richtlijn worden. Er moet rekening worden gehouden met de Vlaamse situatie. Een aantal van de volgende vier voorstellen zijn opgenomen in de Zweedse amenderingen.

Ten eerste moet er rekening worden gehouden met de socio-economische impact bij de opmaak van de nationale natuurherstelplannen. Men vraagt een inspanningsverbintenis in hoofde van de lidstaten in plaats van een resultaatsverbintenis, in combinatie met BBT's die permanent worden aangepast aan de laatste stand van de technologie en waaraan bedrijven moeten voldoen.

Ten tweede moet worden nagegaan hoe men de natuurdoelstellingen kan combineren met parallelle Europese inspanningen op het vlak van hernieuwbare energie, milieu en klimaat. Het is belangrijk dat er in voldoende uitzonderingsmogelijkheden wordt voorzien. Het Zweedse voorstel heeft dit al voorzien voor hernieuwbare energie. Voka vindt het belangrijk om dit ook uit te breiden naar andere projecten van industriële transitie.

Ten derde is er nood aan een flexibele aanpak van natuurherstel. Het gaat dan bijvoorbeeld over significantiedrempels die moeten kunnen worden ingevoerd in artikel 4 en 5, zoals ook de Zweedse amenderingen vragen. Voka vraagt een grotere autonomie voor de lidstaten bij de opmaak van de natuurherstelplannen. Men zou geen goedkeuring aan de Europese Commissie moeten vragen. Er moet worden gekeken naar kostenefficiënte maatregelen om de grootste winst te kunnen boeken.

Tot slot is er nood aan rechtszekerheid met een vergunning die de toetssteen kan doorstaan. Bedrijven hebben nood aan lange termijn, aan voorspelbaarheid, staan voor gigantische investeringen om de transitie te kunnen doen en daar zijn robuuste vergunningen voor nodig.

6.3. Conclusie van Voka

De spreker concludeert dat er al een hele weg is afgelegd sinds maart. De Vlaamse Regering heeft relatief snel geschakeld met de mededeling van 21 april over de buitenproportionele impact op het kleine Vlaanderen. Ook al is er vandaag gestemd over de verordening, toch zal er een triloog moeten komen, niet om natuurherstel uit te hollen, maar om de impact te milderen en ervoor te zorgen dat men nog rechtszekere vergunningen kan uitreiken en ook de andere klimaatdoelstellingen kan behalen.

6.4. Bouwsector werkt mee aan biodiversiteit

Marc Dillen, directeur-generaal Embuild Vlaanderen, onderstreept dat Embuild Vlaanderen voor meer biodiversiteit is en dat de bouwsector hieraan meewerkt. Er zijn landschapsaannemers, men is bezig aan een klimaatverdrag binnen de sector, men is integrator van technieken en materialen enzovoort. Het probleem is of men nog vergunningen zal krijgen om meer groen te realiseren. Hij vraagt een grondige bijsturing van de ontwerpverordening omdat ze op sommige punten zelfs hinderend zal werken.

Embuild Vlaanderen wil vooral blijven bouwen en renoveren en daarbij groen integreren, maar dat zit niet in de verordening. De verordening kijkt alleen terug in de tijd en dat verhindert het creëren van meer biodiversiteit.

6.5. Analyse Zweedse amendementen

Uit een analyse van de Zweedse amendementen blijkt dat het aantal 'delegated acts' is toegenomen, evenals het toepassingsgebied. Het gaat niet alleen meer over groen, maar ook over blauw.

Marc Dillen toont een kaart van de impact van de huidige habitatgebieden met een perimeter van 2,5 kilometer. Bijna heel Vlaanderen is hierdoor gedekt. Embuild Vlaanderen vreest in Nederlandse toestanden terecht te komen waarbij landbouw, industrie, infrastructuur en bouw stilvallen. Een bepaalde weg kon er bijvoorbeeld niet worden aangelegd omdat er tijdelijk nog dieselloertuigen over zouden rijden. Hij vreest dat de ongewijzigde tekst van de Natuurherstelwet een veelheid aan problemen zal genereren boven op de problemen die er nu al zijn. Het probleem van ammoniak zal zich uitbreiden naar het probleem van NO_x.

Embuild Vlaanderen vreest ook dat er weinig afstemming is met andere doelstellingen van hernieuwbare energie, groene energie en duurzame mobiliteit. Er is ook weinig afstemming op waterbeheersing. Het Zweedse amendement heeft nu wel wateroverlast en overstroming in rekening gebracht. Men moet alle doelstellingen op elkaar afstemmen om een synergie te creëren om gezamenlijk de doelstelling te behalen.

Er zullen heel veel juridische mogelijkheden zijn om vergunningen te weigeren. De hefbomen om vergunningen te weigeren, nemen exponentieel toe. De bedoelingen zijn goed, maar het zijn niet de interpretaties van Natuurpunt of van de ambtenaar die zullen bepalen of men een vergunning krijgt of niet.

Men kijkt vooral terug in de tijd en niet voorwaarts, wat het moeilijk maakt om te compenseren. Artikel 3 zegt wat 'restoring' is: niet alleen in goede staat brengen

wat er nog is, maar ook wat verloren is opnieuw tot leven brengen. In de bijlage van de ontwerpverordening wordt verduidelijkt wat restoring is. Volgens Marc Dillen is dat onmogelijk.

Er moet ook een kader van tijdelijke natuur zijn en dat is niet aanwezig in de Europese regelgeving. Na een aantal jaren wijzigingen aanbrengen aan een vergund project met beschermde natuur, zal anders onmogelijk zijn. Denk bijvoorbeeld aan beschermde specimen die er zich hebben gevestigd. Er is dus nood aan een rechtszeker kader van tijdelijke natuur dat flexibiliteit inbouwt door de ontwikkeling van de natuur.

Er is ook nood om tijdelijk achteruitgang te hebben op een bepaald project om op termijn vooruitgang te boeken. Er moeten compensaties in een ander gebied mogelijk zijn. Deze verordening is ook een hinderpaal voor het verdichtingsbeleid van de Vlaamse Regering.

6.5.1. *Artikel 3. Definities*

Restore betekent dat men actief en passief aan restauratie moet doen, ook van verloren gegane natuur. De bijlage verduidelijkt dat restoring ook recreating van verloren gegane natuur betekent.

6.5.2. *Artikel 4. Terrestrische, kust- en zoetwaterecosystemen*

Het Zweedse amendement houdt rekening met de socio-economische impact maar tegelijkertijd mag er geen afbreuk worden gedaan aan de andere doelstellingen van de verordening.

6.5.3. *Artikel 6. Stedelijke ecosystemen*

Embuild Vlaanderen ontwikkelt al tien jaar zulke projecten, voor er sprake was van de Natuurherstelverordening. Embuild Vlaanderen heeft, samen met andere partners, een groen-blauwpeil ontwikkeld dat een maatstaf is – bijvoorbeeld de kruin-omvang – om de vergroening binnen en buiten de steden te meten op een kwantitatieve manier. Men heeft ook een objectief afwegingskader om te bepalen wat biodiversiteit is. De bedoeling is om bij een vergunningsaanvraag aan te tonen dat het project bijdraagt tot vergroening en tot biodiversiteit. Door deze verordening vreest men op korte en lange termijn geen vergunningen meer te krijgen.

Ook voor stedelijke ecosystemen is een kader voor tijdelijke natuur nodig zodat men rechtszekere vergunningen kan aanvragen. Embuild Vlaanderen zou graag een zicht hebben op de delegated acts die nu nog een black box zijn. Het is ook een inbreuk op de subsidiariteit omdat men via de delegated acts in detail gaat voorschrijven wat er mag en niet mag. Positief in het Zweedse amendement is dat men voor het halen van de doelstellingen mag kijken naar het groeperen van steden, maar het maakt geen volledige compensatie mogelijk tussen gebieden die verloren zijn gegaan en die men bijkomend wil ontwikkelen.

6.5.4. *Artikel 7. Natuurlijke verbindingen van rivieren*

De kunstmatige hinderpalen in de rivieren moeten worden weggehaald. In het Zweedse amendement is toegevoegd dat men via een delegated act zal bepalen hoe men die barrières moet identificeren, alsof de lidstaat of de regio dat niet kan. Marc Dillen vraagt zich af hoe dit zich zal verhouden tegenover waterbeheersing.

6.5.5. Artikel 11. Voorbereiding nationale herstelplannen

Hoe moet men de historische data interpreteren? 'Zeventig jaar' is vervangen door 'historische data', maar dat wil niet zeggen dat men maar zeventig jaar mag teruggaan. Het creëert juridische onzekerheid voor burgers en bedrijven.

Het principe van een delegated act is dat het een niet-essentieel onderdeel van de regelgeving is. Voor Marc Dillen laat men te veel autonomie over aan Europese ambtenaren. Men legt te weinig de klemtoon op de te realiseren doelstellingen en mengt zich te veel in detail in wat op regionaal niveau kan worden geregeld.

De kostprijs die men heeft berekend, is een onderschatting omdat men de impact op bouw, betaalbaar wonen en industrie niet heeft berekend, evenmin als de kostprijs van de transitie. Ook de kostprijs van de sluiting van ondernemingen zit er niet in.

Marc Dillen concludeert dat Embuild Vlaanderen voorstander is van meer natuur, meer biodiversiteit en dat het er actief wil aan meewerken. Het bewijs is dat men zelf al een objectief afwegingskader heeft gemaakt om meer natuur te creëren. Er moet meer focus liggen op de doelstellingen en minder op de details.

Er zijn ingewikkelde en vage wetteksten en men kent de vele delegated acts niet. Via het Zweedse amendement wordt het groene toepassingsgebied uitgebreid naar het blauwe. Er is weinig tot geen aandacht voor de specifieke situatie van de lidstaten. Er zijn geen flexibiliteit en geen systeem van compensaties. Er ligt te veel focus op het verleden in plaats van op de toekomst: recovering en restoration in plaats van 'recreation'. Er is geen of onvoldoende afstemming met andere initiatieven zoals betaalbaar wonen, watermanagement, duurzame mobiliteit en groene energie.

II. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

1. Tussenkomen door Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege hoort dat elke spreker het erover eens is dat er natuur nodig is in Vlaanderen. De vraag is welke natuur. Natuur kan maar natuur zijn als die ook gezond is. Daarover gaat de Natuurherstelwet. De voordelen van een gezonde natuur zijn legio.

Als er wetgeving wordt uitgevaardigd, moet die ook worden toegepast. Mieke Schauvliege heeft uit de toelichtingen genoteerd dat er in Vlaanderen heel veel goede wetgeving is, maar dat die niet wordt toegepast. Ook de Europese verplichtingen worden te weinig toegepast.

Er zijn vandaag een aantal aanpassingen gebeurd aan het oorspronkelijke voorstel. Houdt de analyse van Deloitte nog stand na de aanpassingen in zowel de Europese Raad als de Europese Commissie?

De sprekers hebben aangegeven dat ze van het worstcasescenario zijn vertrokken op vraag van een aantal sectoren en van het ANB. Heeft men ook een zicht op de positieve effecten voor Vlaanderen? Wat zou dat betekenen in de juridische analyse over de Natuurherstelwet? Omgekeerd: als de Natuurherstelwet er niet zou komen, welke negatieve financiële gevolgen zou dat kunnen hebben voor Vlaanderen? Zijn er studies die dit kunnen aantonen?

De wetenschappers zeggen dat de Natuurherstelwet niet zo'n grote verandering voor Vlaanderen is omdat er al zeer goede Vlaamse wetgeving is. Kan men heel

nauwkeurig beschrijven wat het verschil is tussen de Vlaamse natuurwetgeving en de Natuurherstelwet voor Vlaanderen?

Wat zijn de financiële consequenties als de Natuurherstelwet wordt doorgevoerd? Er zou 16 miljard euro per jaar beschikbaar zijn op Europees niveau.

Naar aanleiding van het Parkendecreet is er een studie uitgevoerd naar het draagvlak bij de Vlaming voor het bijkomend realiseren van natuurparken en natuur. Het draagvlak bleek gigantisch te zijn. Bestaat er op Europees niveau een draagvlakonderzoek voor deze Natuurherstelwet? Zou dit een gelijkaardig resultaat opleveren?

Mieke Schauvliege ziet heel duidelijk een link tussen klimaatadaptatie en natuurherstel. Vlaanderen heeft een klimaatadaptatieplan met veel maatregelen voor natuurherstel. Wat zou de Natuurherstelwet kunnen betekenen voor de financiering van de klimaatadaptatieve maatregelen in Vlaanderen?

Volgens Boerenbond en het ABS bevat de Natuurherstelwet een hele reeks nieuwe verplichtingen ten opzichte van het bestaande Vlaamse beleid, maar de wetenschappers zeggen het omgekeerde. Over welke negatieve impact spreken Boerenbond en het ABS, in de veronderstelling dat men het bestaande beleid toepast, de Habitatrictlijngebieden aanduidt en de natuur respecteert?

Ook Mieke Schauvliege vindt dat men uit het juridisch moeras moet raken en dat er rechtszekerheid moet zijn, zoals de bouwsector en Boerenbond vragen. Volgens de studie die An Cliquet heeft toegelicht, zal de Natuurherstelwet tot meer rechtszekerheid leiden. Ze vraagt meer uitleg.

Ze hoort bij Voka een sterk pleidooi tegen de huidige versie van de Natuurherstelwet. Op Europees niveau pleiten grote bedrijven voor de Natuurherstelwet. Het Wereld Economisch Forum zegt dat natuurvernietiging naast klimaat de tweede grootste bedreiging is voor de wereldeconomie. Ze vraagt of Voka zijn standpunt kan verduidelijken.

In Vlaanderen is er een strenge natuurwetgeving die jammer genoeg niet wordt toegepast. In andere Europese landen is die natuurwetgeving heel wat minder streng. Zal de Natuurherstelwet niet net leiden tot een level playing field en zou dit voor Vlaanderen geen enorm voordeel kunnen betekenen?

2. Tussenkomst door Bruno Tobback

Bruno Tobback stelt vast dat de ambities van de Natuurherstelwet niet zo heel verschillend zijn van de ambities die er al decennia zijn met allerlei richtlijnen. Hij hoopt dat de Natuurherstelwet ertoe kan leiden om ze ook eens uit te voeren. Hij meent dat Voka, Embuild Vlaanderen, Boerenbond hopen dat men gewoon verder kan doen, terwijl men toch zegt dat men natuurherstel belangrijk vindt.

Vlaanderen heeft ongeveer evenveel landbouwgrond als het Europese gemiddelde, maar heeft ook ongeveer drie keer zoveel grond op een andere manier bebouwd waardoor er in Vlaanderen nog minder dan de helft van natuur en bos overblijft. Op zeker moment betaalt men dan de prijs voor het gebrek aan vooruitziendheid en gezond verstand bij de ruimtelijke planning. Dat verklaart het grote draagvlak voor meer natuur en groen en het bijzonder kleine draagvlak voor meer betonning.

Bruno Tobback heeft ongeveer iedereen lippendienst horen bewijzen aan de doelstellingen van de Natuurherstelwet, maar niemand van de betrokken sectoren heeft een concreet voorstel om het te doen. Klimaatveranderingen zullen dwingen om naturebased solutions ruimte te geven. Geen tijdelijke natuur, maar definitief

verankerde dingen die een maatschappelijke dienst bewijzen, zoals overstromingsgebieden. Gewoon verder doen, zal niet gaan.

Natuurherstel betekent voor Bruno Tobbacq naar de toekomst kijken waar men natuur en natuurdiensten in Vlaanderen kan voorzien, aangepast aan de klimaatveranderingen.

3. Tussenkomst door Tinne Rombouts

Tinne Rombouts hoort iedereen onderstrepen dat er respect moet zijn voor natuur en voor herstel van natuur, maar de vraag van het debat gaat over de weg ernaartoe.

Volgens haar hebben de sprekers ook aangestipt dat er in Vlaanderen heel wat natuur is en dat men op de goede weg is. Ze vraagt zich af waarom de Natuurherstelwet dan nodig is, als die geen impact zal hebben. Er is inderdaad veel natuur en natuurbeheer, maar natuurherstel is natuurlijk nog iets anders. Als er extra maatregelen moeten worden genomen om bepaalde doelen te bereiken, zal er impact zijn. Als men vooruit wil, moet men dit erkennen en kijken naar oplossingen. Er moet ook rechtszekerheid zijn.

Er is 20 procent natuurbeheer in Vlaanderen. Welke extra inspanningen zijn nodig om te voldoen aan de Natuurherstelwet?

Er is verschillende keren verwezen naar natuurherstel dat naar het verleden grijpt. Er is het historisch verhaal, maar er zijn intussen klimaatveranderingen en men wil het ecosysteem beter laten functioneren. Dat moet de basis zijn voor een natuurherstelplan.

De huidige natuurdoelstellingen die zijn bepaald, vertrekken van een historische situatie. Ook in de Habitatrichtlijn vertrekt men van een historische situatie. Tinne Rombouts vindt het heel moeilijk om een doelstelling te bepalen – zeker aan de hand van historische gegevens omdat men die nu eenmaal heeft – waarmee men vooruit kan en die het verschil maakt. Welke afweging moet men maken om te bepalen wat de doelstelling moet zijn? Ze meent dat dit zeer diffuus is, en niet scherp en duidelijk, ook niet binnen Europa. Ze kreeg hierover graag meer informatie.

De vraag is wie beoordeelt of de situatie voldoende hersteld is of niet. Hoe gebeurt het?

Natuurpunt wil de randeffecten minimaliseren. Door de ruimtelijke ordening in Vlaanderen maar ook door de manier waarop de speciale beschermingszones zijn aangeduid, zijn er grote randeffecten. Is men er dan voorstander van om kleinere gebieden te schrappen en andere gebieden robuuster te maken zodat de randeffecten verkleinen? Laat het regelgevend kader dat toe?

Gregory Verhelst zei dat het een stukje voorspelbaarder wordt, maar een beleidsmaker moet maximaal inschatten welke gevolgen het heeft. Hij zei ook dat er nog een risico voor vergunningen is. Kan de Natuurherstelwet ertoe leiden dat niet-vergunningsplichtige handelingen in de toekomst toch vergunningsplichtig worden of verboden worden? Kunnen aangevraagde vergunningen worden geweigerd of vernietigd op grond van een vermeende schending van de Natuurherstelwet? Wordt de Natuurherstelwet overtreden als buiten een Natura 2000-gebied een dier of plantensoort er kwantitatief of kwalitatief op achteruitgaat? Wat zijn dan de gevolgen? Men spreekt nu van een betekenisvolle verslechtering en Gregory Verhelst zei dat er een schadedrempel zou mogen zijn. Wat is die schadedrempel dan? Wie oordeelt daarover?

In artikel 14 staat dat de Commissie de nationale ontwerpherstelplannen beoordeelt. Europa kan dus top-down inwerken op de herstelplannen. Er is ook over gediscussieerd dat de Commissie alleen advies over de herstelplannen zou kunnen geven. In geval van advies, zal het Hof van Justitie het advies van de Commissie over de nationale herstelplannen volgen als de overeenstemming van het nationale herstelplan met de Natuurherstelwet wordt aangevochten?

Recent is in het Vlaams Parlement het Parkendecreet goedgekeurd waarbij men in de natuurkernen de natuurkwaliteit moet verhogen naar type 3-4, zijnde natuurreservaatniveau. In welke mate zal de Natuurherstelwet rechtstreeks doorwerking kunnen hebben op die gebieden?

Deloitte stelde dat de impact van de Natuurherstelwet bij het herstel van de stedelijke ecosystemen eerder beperkt wordt ingeschat. De voorwaarden in artikel 6 gaan toch redelijk ver. Is er bij de impactstudie rekening gehouden met de bevolkingsaan groei van 1 miljoen mensen tegen 2050? Zijn er geen extra maatregelen nodig?

4. Tussenkomst door Steven Coenegrachts

Steven Coenegrachts is ook voorstander van een betere biodiversiteit in Vlaanderen, maar vraagt zich af of een Natuurherstelwet daarvoor het goede instrument is. Men krijgt de indruk dat men terugkijkt naar de natuur uit het verleden die men graag wil herstellen. Het is niet alleen een indruk, want artikel 11 zegt dat men minstens zeventig jaar moet terugkijken om die natuur te herstellen en robuust te maken.

Hij vraagt waarom men kiest voor een verordening en niet voor een richtlijn. Een verordening kan waarschijnlijk zorgen voor een level playing field maar moet ook rekening houden met de specifieke contexten van de lidstaten. Vlaanderen heeft zeer veel functies op een zeer beperkte oppervlakte en het zal moeilijk zijn om belangrijke economische functies te combineren met verplichtingen uit zo'n wetgeving. Is die verordening het meest geschikte wetgevende instrument?

Vlaanderen heeft geen goede ruimtelijke ordening, maar een gidslid als Nederland maakt ook bezwaar tegen de wet. Het gaat over de combinatie van functies op een beperkte oppervlakte en zo'n wet lijkt het evenwicht niet te bewaren.

In een presentatie werd gezegd dat er op termijn meer vergunningsruimte zou kunnen komen door dit soort wetgeving. Steven Coenegrachts zou hier graag meer uitleg over krijgen. Hij gaat ervan uit dat er wel degelijk effecten zijn op de vergunningverlening op de korte termijn. Ziet de economie er op lange termijn anders uit?

Is de Natuurherstelwet deel van een oplossing voor de verpaarding van Vlaanderen? Op welke manier?

Er is ook kritiek op de juridische basis waarop de Europese Commissie deze Natuurherstelwet vormgeeft. Hoe zien de professoren dit?

Vlaanderen heeft al heel wat Europese wetgeving omgezet, al dan niet goed. De Natuurherstelwet kijkt holistisch naar de natuur. Is er door de Europese Commissie ook gekeken naar de samenhang met eerdere initiatieven en met bestaande Europese wetgeving? Is het de bedoeling dat de Natuurherstelwet in de plaats komt van die andere wetgeving? Zijn de herstelplannen aan een MER-procedure onderworpen? Wat zijn de gevolgen voor de vergunningverlening?

Heeft het effecten op de manier waarop er naar stikstof wordt gekeken?

Vlaanderen heeft veel SBZ-zones die relatief klein zijn en die het best met elkaar zouden worden verbonden. Een verbinding heeft een onmiddellijk effect op de ruimtelijke ordening. Wat is de status van die verbinding dan?

Volgens het Zweedse amendement zou de resultaatsverbintenis voor het verslechteringsverbod eerder een inspanningsverplichting worden. Bestaat de kans dat rechtbanken vergunningen voor woonprojecten, industriezones enzovoort strenger zouden beoordelen?

5. Tussenkomst door Leo Pieters

Leo Pieters hoort dat men spreekt over een level playing field, maar dan moet men ook kijken naar wat er in Europa en in de wereld gebeurt. Landbouwprijzen moeten interessant blijven voor de landbouwers.

Volgens hem moet worden overwogen om oudere Europese wetgeving te herzien, zoals de Habitatrichtlijn. Als men al die kleine SBZ-zones verbindt, gaat er heel veel ruimte voor andere activiteiten verloren. Hoe zijn de randeffecten gerelateerd aan de oppervlakte?

Wat zal het effect zijn, als men de Natuurherstelwet niet toepast? Als men ze wel toepast, wat is de garantie dat er geen natuurrampen of effecten zullen zijn? Over de financiering van deze wet is niet gesproken. Heeft men een idee hoe men dit gaat financieren?

6. Tussenkomst door Bart Van Hulle

Over het financiële aspect wordt heel weinig gezegd. Er is gezegd dat 1 euro investering in natuur een return on investment heeft van 8 tot meer dan 30 euro. *Bart Van Hulle* vraagt of die studie kan worden bezorgd.

Hij meent dat Voka en Embuild Vlaanderen toch een idee moeten hebben van de economische impact op het verdienmodel van vandaag. Hoe ziet men dat?

III. Antwoorden door de sprekers

1. Antwoorden door Gregory Verhelst

Gregory Verhelst gaat in op de vraag of de conclusies van zijn juridische screening nog geldig zijn na de amendementen en zegt dat de screening een aantal belangrijke kritieken geformuleerd heeft die verwerkt zijn in die teksten zoals die op het verslechteringsverbod en die op het feit dat er te weinig rekening werd gehouden met de specifieke Vlaamse context. In die zin zijn een aantal conclusies enigszins achterhaald.

Een tweede vraag ging over de reden voor zijn waarschuwing voor de gevolgen van de Natuurherstelverordening terwijl er toch al veel instrumenten zijn zoals onder andere de Habitatrichtlijn. Als die correct zou worden toegepast, zou er dan een verschil zijn? Het verschil zit hem volgens de spreker in het feit dat de Habitatrichtlijn geen bindend tijdspad en geen vaste percentages bepaalt, wat nu net de uitdrukkelijke doelstelling is van de Natuurherstelverordening en de reden is waarom de natuurbewegingen daar vragende partij voor zijn. Hij is het er niet mee eens dat de milieuriichtlijnen in het Vlaamse Gewest niet correct zouden worden geïmplementeerd. Integendeel, hij vindt dat Vlaamse rechters over het algemeen zeer consciëntieus zijn bij de toepassing ervan en dat er daar in andere lidstaten losser mee wordt omgesprongen.

Als antwoord op de vraag van Tinne Rombouts over het uitsluiten van de niet-vergunningsplichtige handelingen in het nationale herstelplan, zegt Gregory Verhelst dat je, ten eerste, handelingen hebt die door de Vlaamse Regering uitdrukkelijk zijn vrijgesteld van vergunningsplicht zoals bepaalde zaken bij woningen en gebouwen. In die vrijstelling is bepaald in welke gebieden dit van toepassing is. In VEN-gebieden is dat bijvoorbeeld vaak niet het geval. Het is niet ondenkbaar dat Vlaanderen bij een nationaal herstelplan aan die vrijstellingen gaat sleutelen.

Ten tweede zijn er activiteiten die helemaal niet vergunningsplichtig zijn zoals bemesten en beweiden, maar het is niet uitgesloten dat na metingen in bepaalde gebieden met een herstelbeleid de Europese Commissie in het kader van het verslechteringsverbod aanmaant om aanvullende maatregelen te treffen of om het nationale herstelplan te herzien. Zoals de verordening er nu uitziet, speelt de impact ervan volgens de spreker zich niet af tussen burgers of tussen natuurverenigingen en burgers, maar op het niveau van de lidstaten. Met andere woorden, als de lidstaat in gebreke blijft, wordt hij daarop aangesproken en wordt hij onder druk gezet, met bijvoorbeeld een juridische procedure, om bepaalde wijzigingen in de regelgeving aan te brengen.

Tinne Rombouts vroeg daarnaast naar de impact op de vergunningen en plannen, zowel op het niveau van de besluitvorming als op het niveau van de juridische toetsing. De spreker zegt dat de doorwerking ervan niet bepaald wordt in het initiële voorstel maar de formulering van het verslechteringsverbod in het laatste voorstel doet vermoeden dat het verbod gericht is aan de lidstaten al is dat niet 100 procent zeker.

Een derde vraag ging over het eventuele gevolg van de aantasting van habitats buiten de Natura 2000-gebieden. Ten eerste is er daar een significantiedrempel waarbij, als de significante schade aangetoond is, het verslechteringsverbod geldt. In dat geval moet de lidstaat er in principe naar streven om maatregelen te nemen om die verslechtering te voorkomen in de gebieden waar het verbod van toepassing is, dat zijn de gebieden waar men ofwel een goede staat bereikt heeft ofwel een herstelbeleid aan het voeren is. Dat is de territoriale scope die men nu afgebakend heeft. Het is ook relevant dat er een uitzonderingsbepaling is opgenomen, zowel in de voorstellen van de Commissie als in de uiteindelijke versie van de Raad van ministers, voor plannen en projecten van groot openbaar belang waarvoor geen minder schadelijke alternatieven beschikbaar zijn.

Dan was er de vraag, in verband met de schade die betekenisvol moet zijn vooreer die vanuit het verslechteringsverbod een probleem zou stellen, over wie dat zou beoordelen. Volgens Gregory Verhelst is dat niet gedefinieerd in de voorstellen. Het is zo dat in de Habitatrichtlijn de significantiedrempel teruggekoppeld moet worden naar de instandhoudingsdoelstellingen die gebied per gebied bepaald zijn. Daar is er een houvast om het betekenisvol karakter vast te stellen. In het voorstel van Natuurherstelverordening is dat er vooralsnog niet. In de nationale herstelplannen zullen bepaalde doelstellingen worden vastgelegd met maatregelen om een betere toestand te bereiken en die zullen wellicht de toetssteen worden om de betekenisvolle schade te beoordelen, maar dat is een beleidsvrijheid die ook door een rechter kan worden ingevuld.

Op de vraag over de rol van de Commissie bij de genese van de nationale ontwerp-herstelplannen, zegt de spreker dat die adviserend is. In het laatste voorstel heeft men een kleine aanpassing gedaan waardoor de lidstaten niet gebonden zijn door dat advies waardoor men de kracht ervan verlaagt. Zoals gesuggereerd in de vraagstelling, kan, als het advies niet gevolgd wordt, de Commissie de lidstaat in gebreke stellen en daarna de zaak voor het Hof van Justitie brengen dat daarin een beslissing zal nemen.

Nog een vraag voor Gregory Verhelst ging over de impact van de Natuurherstelverordening op de Nationale Parken die recent afgebakend zijn in het Parkendecreet en waar men gaat investeren in de kwaliteit van de natuur. Op zich is er volgens de spreker geen wisselwerking tussen die twee regelgevingen. De Natuurherstelverordening zegt dat men in die bepaalde gebieden met habitats of in die gebieden die nodig zijn om een gunstige referentietoestand te bereiken, een herstelbeleid moet voeren. Anderzijds kan men verwachten dat in het kader van de coherentie van het natuurbeleid het nationale herstelplan rekening zal houden met gebieden waar al andere instrumenten op van toepassing zijn.

Tot slot voelt de spreker zich aangesproken door de vraag over de stikstofproblematiek. In welke mate moet worden verwacht dat in gebieden waarvoor de PAS opgemaakt werd en waar herstelbeleid zal worden gevoerd, er een nieuwe stikstofproblematiek gecreëerd wordt en er een nieuwe PAS moet worden opgemaakt? Volgens Gregory Verhelst zal dat initieel niet het geval zijn omdat de stikstofproblematiek er gekomen is door de wetenschappelijke toets van de Habitatrichtlijn, die geëindigd is met een vergunningsblokkering. De Natuurherstelverordening heeft zo'n instrument van toetsing niet standaard voor elk project en plan.

Het is wel mogelijk dat in het kader van het verslechteringsverbod in de gebieden met een herstelbeleid de lidstaat daarop wordt aangesproken voor zover er een persisterend stikstofprobleem is. Daarbij moeten twee elementen in rekening worden genomen. Ten eerste is de PAS nu uitgewerkt in functie van de Natura 2000-gebieden, anderzijds heeft de PAS tot doel om de stikstof op het hele grondgebied te verminderen en hebben die maatregelen ook gunstige effecten buiten die gebieden. Ten tweede kunnen de nationale overheden in het kader van subsidiariteit met de nationale herstelplannen bepalen waar ze hun herstelbeleid voeren. Men zou kunnen veronderstellen dat bij het bepalen van die gebieden men rekening zal houden met de haalbaarheid van het herstel van de biodiversiteit. Als er een stikstofproblematiek zou zijn in een bepaald gebied, zal dat wellicht niet in aanmerking komen voor herstelbeleid.

2. Antwoorden door Deloitte

Stijn Vandeweyer antwoordt eerst op de vragen van Mieke Schauvliege over de verwachtingen van het rapport van Deloitte van 28 maart 2023 en de eventuele evoluties daarop naar aanleiding van de aanpassingen die sindsdien gebeurd zijn. Hij verduidelijkt dat het nooit de vraag was van de Vlaamse administratie om het rapport voortdurend bij te sturen en dat in de quickscan ook de kwantitatieve inschattingen en ecologische baten niet bestudeerd werden. Wat het worstcasescenario betreft, is Deloitte uitgegaan van het maximale scenario met de geografische afbakening met de blauwe, groene en rode gebieden in Vlaanderen, maar zijn ze niet ingegaan op de positieve baten. De spreker hoopt dat voldoende informatie beschikbaar is uit andere impactevaluaties vanuit Europa. Ook de negatieve gevolgen, als de Natuurherstelwet er niet zou komen, was geen scope van het onderzoek.

Amber Coone zegt als antwoord op de vraag van Tinne Rombouts over het herstel van de stedelijke ecosystemen en de impact van de bevolkingsgroei van Vlaanderen met 1 miljoen inwoners tegen 2050, dat de impact van artikel 6 eerder beperkt is. Die conclusie trekt ze uit twee belangrijke aspecten. Enerzijds waren in de tekst van 28 maart 2023 geen einddata opgenomen voor de verschillende doelstellingen. Anderzijds is Deloitte uitgegaan van de huidige beleidsvisie, en dan vooral de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, die al een stuk in de lijn ligt met de Natuurherstelverordening. Daarin wordt uitgegaan van de nood aan verdichting en de integratie van stedelijk groen en rekening gehouden met de verwachte bevolkingsgroei.

3. Antwoorden door BBL en Natuurpunt

Erik Grietens zegt waar het verschil zit met de huidige natuurdoelstellingen. De doelstellingen in de Natuurherstelwet zijn minder vrijblijvend. Ze zijn duidelijker en bevatten een duidelijkere timing. Gezien de achteruitgaande biodiversiteit de afgelopen twintig jaar is een minder vrijblijvend beleid ook nodig. Rechtszekerheid is voor de natuurverenigingen ook belangrijk, zolang het voor resultaten zorgt.

Hij vindt dat er wel een karikatuur wordt gemaakt van de uitspraak dat men terug moet naar het verleden. In het artikel waar over zeventig jaar gesproken wordt, stelt men dat men als referentie moet terugkijken naar de verliezen ten opzichte van vroeger, maar in hetzelfde artikel kijkt men vooruit naar de verwachte veranderingen door de klimaatverandering. Maar voor de spreker is dat op zich minder van belang. Het echte doel is om natuurlijke processen, zoals bijvoorbeeld waterzuivering, en natuurlijke kringlopen te herstellen.

Het draagvlak is volgens hem ook zeer groot. Meer dan 800.000 mensen hebben de petitie pro Natuurherstelwet getekend.

Jos Ramaekers antwoordt op de vraag wat de Natuurherstelwet nu concreet bijbrengt aan onze wetgeving. De Natuurherstelwet zorgt voor concrete doelen en een fasering van die doelen. Ook de aandacht voor klimaatadaptatie is nieuw. Er is een vernieuwde aandacht voor stedelijke en agrarische ecosystemen en ook voor de natuur in de zee zijn er concretere doelen.

Door de focus op klimaatadaptatieve natuur zal, bij aannahme van de Natuurherstelwet, wellicht ook de klimaatadaptatie beter gefinancierd worden.

De Natuurherstelwet zal ook bijdragen tot een beter gelijk speelveld in Europa. In de rest van Europa ziet hij drama's zoals het uitdrogen van de Coto de Donana in Spanje door overdreven waterafvang voor de rijstteelt of de kap van bomen in het laatste Europese oerwoud in Polen. Die Natuurherstelwet moet zorgen voor verhoogde herstelinspanningen bij die landen.

De Natuurherstelwet is nodig omdat veel van de Vlaamse natuuroppervlakte nog zonder beheer of zonder doelen is en dus ook zonder middelen om die doelen te realiseren. Welke inspanningen zijn dan nodig? Het bepalen van die doelen, het aanduiden van verbindingen, het toewijzen van middelen. Dat is een grote inspanning, maar gezien de tijdshorizon tot 2050 lijkt een dergelijke planmatige aanpak wel mogelijk.

Bovendien kan dit gekoppeld worden met ander beleid. Hij denkt aan het Rapport Weerbaar Waterland uit 2022 en aan de doelen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, aan de Blue Deal en aan het Bossenplan van Vlaanderen, maar ook het Europees beleid rond stroomgebiedbeheersplannen, de kaderrichtlijn Water enzovoort.

Het terugkijken naar de jaren 50 dient alleen als informatiebron, naast andere informatiebronnen. Men wil zo komen tot een gunstig referentiegebied voor een aantal habitats en soorten.

Wat de randeffecten betreft, wil de spreker met dat plaatje aangeven dat Vlaanderen zich door de versnipperde aanduiding van Natura 2000-gebieden wellicht in eigen voet heeft geschoten. Door een andere aanpak hadden veel randeffecten vermeden kunnen worden. Men moet durven te leren uit die fouten en het is nuttig om die afbakening tegen het licht te houden.

Betekent dat dat kleine versnipperde gebieden kunnen worden geschraapt? Misschien is schrappen niet het juiste woord, vervolgt Jos Ramaekers. Maar als het Vlaamse herstelplan planmatig wordt opgesteld, met goedgekozen robuuste gebieden en de juiste verbindingen, zijn een aantal van die kleinere snippers niet noodzakelijk om de doelen te bereiken.

Met zijn opmerking over verpaarding had de spreker vooral de bedoeling om aan te geven dat ook verpaarding soms zorgt ook voor verlies aan landbouwgrond. Die grond zal niet altijd op de juiste plaats gelegen zijn om bij te dragen aan het natuurherstel. Dit kan wel bijdragen aan een versterking en robuust maken van het landbouwgebied.

Verbindingen zijn nodig om populaties en habitats met elkaar te verbinden. De status daarvan is afhankelijk van de soort. Sommige soorten zullen effectief een soort habitatcorridor nodig hebben.

4. Antwoorden door prof. An Cliquet en prof. Patrick Meire.

Professor *An Cliquet* stelt dat de Natuurherstelwet nog veel toegevoegde waarde heeft, ondanks het gegeven dat er al veel wetgeving bestaat. De Natuurherstelwet heeft ten andere niet de bedoeling om in de plaats te komen van die andere wetgeving, maar wordt eraan toegevoegd. Het feit dat er een aantal definities worden geformuleerd is pionierswerk. In geen enkel ander internationaal of Europees werk wordt een dergelijke lijst aan definities geformuleerd waarbij bijvoorbeeld ook duidelijkheid wordt gecreëerd over wat bedoeld wordt met natuurherstel.

Het feit dat er kwantitatieve doelen en deadlines worden geformuleerd is erg van belang. Voor sommige ecosystemen, zoals bijvoorbeeld rivieren, wordt het nu heel concreet. Het voor het eerst benoemen van stedelijke- en landbouwecosystemen zorgt ook voor toegevoegde waarde. Ook de synergie met klimaat komt nu heel expliciet aan bod.

Het instrument van de nationale herstelplannen is ook een belangrijke toegevoegde waarde. Dit is een zeer concrete manier om uitvoering te geven aan de verordening en zorgt voor een gelijk speelveld ten opzichte van de andere Europese landen. Van onze bestaande beschermde natuur is 93 procent in slechte staat. Er is dan ook nog veel werk om aan herstel te doen. Hiermee wordt daar ook een deadline op geplakt. De financiële ondersteuning die gekoppeld is aan de Natuurherstelwet geeft veel potentieel voor een duurzame transitie.

Wat als de Natuurherstelwet er niet komt? Dan blijft de juridische onzekerheid bestaan. Natuur blijft in slechte staat. Klimaatdoelen en biodiversiteitsdoelen zullen niet gehaald worden. Volgens haar zijn de kosten van inactie veel groter dan de kosten van natuurherstel. De urgentie is ook groot. Ten slotte beklemtoont ze de voorbeeldfunctie van de EU.

De Natuurherstelwet moet ook voor meer rechtszekerheid zorgen. Robuuste ecosystemen geven meer vergunningsruimte. Dan is niet meer elke snipper natuur nog zo belangrijk. Die rechtszekerheid volgt ook uit de expliciete synergie tussen klimaat, energie en natuurherstel, wat vroeger ontbrak. En ook het nationaal herstelplan dat gekwantificeerd de hersteldoelen moet afbakenen, zal zorgen voor meer rechtszekerheid. Ze beklemtoont ook dat de huidige rechtsonzekerheid vooral het gevolg is van het gebrek aan beleid in het verleden.

Op de vraag van Tinne Rombouts over de terugkeer naar het verleden kan An Cliquet nog toevoegen dat het gaat over het verzamelen van informatie om te bepalen wat het herstelpotentieel is. Vanuit de Europese juridische werkgroep werd

daartoe ook een suggestie geformuleerd dat naast de zeventig jaar, ook elke andere wetenschappelijk onderbouwde referentieperiode aanvaardbaar is.

Wie beoordeelt dat herstel en de herstelmaatregelen? In de Natuurherstelwet staan bepalingen over de monitoring en rapportering, waarbij het Europees Milieuagentschap een belangrijke rol zal spelen. Daarbij moet worden benadrukt dat men zoveel mogelijk zal aansluiten bij wat men al kent en doet, bijvoorbeeld bij de monitoring en rapportering inzake de Habitatrichtlijn. Wie bepaalt de achteruitgang? Het INBO doet vandaag al de monitoring naar de toestand van de habitats en de soorten. Men zal daar wellicht op verder bouwen.

Over de beoordeling door de Europese Commissie antwoordt professor An Cliquet dat het goed is dat de Europese Commissie een advies geeft en dat de lidstaten daar rekening moeten mee houden. Op die manier kan worden nagegaan of men de overkoepelende doelstelling van 20 procent tegen 2030 haalt. Die manier van werken wordt ook in andere Europese wetgeving al gebruikt.

Er was ook een vraag over de keuze van het instrument door de Europese Commissie, een verordening of een richtlijn. Milieuwetgeving werd vroeger meer via richtlijnen geregeld, maar er is een recente tendens om over te schakelen naar verordeningen. Dat heeft te maken met de wetenschappelijke urgentie.

Er werd ook gevraagd hoelang het zal duren vooraleer er opnieuw aanvullende vergunningsruimte zal zijn. De spreker geeft aan dat dat moeilijk te voorspellen is en afhangt van het soort ecosysteem. Maar het status quo is geen optie meer en de financiering biedt net extra kansen om bijvoorbeeld naar een duurzame landbouw te gaan.

Wat betreft de vraag naar de holistische aanpak en afstemming met bestaande wetgeving is het niet de bedoeling van de Natuurherstelwet om in de plaats te komen van de bestaande wetgeving. Ze wordt eraan toegevoegd.

Er werd ook gevraagd of er dan geen rampen meer zouden zijn als de Natuurherstelwet zou worden geïmplementeerd. An Cliquet stelt dat die garantie uiteraard niet kan worden gegeven. Met de klimaatverandering komt er nog veel op ons af. Natuur zal niet alles kunnen stoppen, maar de impact zal wel beperkt worden. Dit zal investeringen vergen, maar de kost van niets doen zal uiteindelijk veel groter zijn voor de volgende generaties.

Professor *Patrick Meire* stelt dat de getallen en de waarden die de Europese Commissie gebruikt, gebaseerd zijn op evaluaties en onderzoeken. Hij geeft hierbij een aantal voorbeelden zoals de bijkomende zuivering van water door natuurgebieden, het inperken van risico's op overstromingen door een doordacht waterbeleid en de extra inkomsten voor de horeca in recreatieve gebieden met een grote natuurwaarde.

Er is volgens de spreker in de toelichtingen een onderbelichting van de voordelen voor de economische spelers. Er is ook niets gezegd over de Sustainable Development Goals, die een leidraad kunnen zijn voor de maatschappij in de toekomst. Natuurherstel is volgens de spreker een essentieel onderdeel van dat toekomstmodel.

Naast het concept maatschappelijk draagvlak bestaat er ook het concept ruimtelijke draagkracht: welke activiteiten kan een bepaald gebied aan? Er zijn met andere woorden grenzen aan de draagkracht van een gebied. Het natuurlijk milieu bepaalt mee de draagkracht van een gebied.

Hij merkt verder op dat bij de vergunningenproblematiek allerhande emissies op natuur en mens een grote rol spelen. De natuur mag geen slachtoffer worden van die emissies.

Over het feitelijk natuurherstel staat nergens in de teksten dat er moet worden teruggedaan naar een ecosysteem dat x-aantal jaar geleden bestond. De essentie van natuurherstel is dat men een bepaald systeem waarbinnen allerlei organismen in interactie zijn met hun omgeving, wil herstellen. Het is belangrijk deze interactie te kennen en te onderzoeken. Het is in deze context dat het belangrijk is naar historische referenties te kijken, om te kijken wat de dynamiek van een ecosysteem precies inhoudt. Dit betekent niet dat men soorten die in de jaren 50 aanwezig waren, per se wil terugkrijgen. Men wil een ecosysteem herstellen waarbinnen bepaalde soorten en processen aanwezig zijn waardoor dat systeem op een robuuste manier kan functioneren. Men wil dus niet herstellen wat er was, wel hoe het functioneerde.

Verder benadrukt de spreker dat de natuurherstelplannen een opportuniteit bieden om verschillende plannen en problemen te integreren: rond de waterproblematiek bijvoorbeeld kunnen droogte en overstromingen op elkaar worden afgestemd.

De bedoeling van natuurgebieden is niet om een reservaat te zijn met prikkeldraad rond. Natuurgebieden spelen een multifunctionele rol waarbij de veiligheid, bijvoorbeeld bij de Sigmaplannen, ook een rol speelt. Historisch permanente graslanden kunnen bijvoorbeeld perfect samengaan met natuurinclusieve landbouw.

Tot slot zijn ecosysteemdiensten volgens Patrick Meire een puur antropocentrisch begrip. Als er geen mensen zijn, is een ecosysteemdienst niet relevant. Hoe meer mensen er zijn, hoe meer de behoefte aan ecosysteemdiensten zal toenemen, denk bijvoorbeeld aan steden waarbinnen het hitte-eilandeffect en hittestress spelen. Als er meer mensen in de steden wonen of steden zich uitbreiden, worden ecosysteemdiensten net belangrijker. Er is in die zin ook een link met klimaatadaptatie en klimaatmitigatie. Vandaar dat het belangrijk is dat er natuur is die deze systemen kan leveren.

5. Antwoorden door Boerenbond en ABS

Lode Ceysens stelt als antwoord op de vraag welke elementen van de richtlijn nieuw zijn, dat artikel 4.1. en 4.2. een uitbreiding van de habitats tot doel hebben. Het gaat niet meer alleen om een beleid van in stand houden, er kunnen bijkomende doelstellingen worden gesteld en bijkomende gebieden worden aangeduid.

Het verslechteringsverbod is nu slechts van toepassing voor natuur in SBZ-H's, inclusief een significantiedrempel. De Natuurherstelwet breidt deze uit buiten de Natura 2000-gebieden en zonder significantiedrempel, wat risico's voor de bedrijven inhoudt.

De doelstellingen in landbouwgebied zijn volgens de spreker ook niet min. Indicatoren voor graslandvlinders, organische koolstof, akkervogels, weidevogels, landschapselementen met hoge diversiteit, herstel van veengebieden, moeten allen een stijgende trend tonen.

De landbouwsector is niet tegen natuurherstel of natuurdoelstellingen. Carbon farming is een voorbeeld van een initiatief vanuit de sector met positieve effecten voor de natuur. De landbouwers willen, net als een van de doelstellingen in de Natuurherstelwet, meer organische koolstof in hun bodem. Hiervoor moeten ze het nitraatresidu in de bodem zien te beperken, wat maakt dat ze hun bemesting ook binnen bepaalde grenzen moeten houden. De sector is vragende partij om over een aantal zaken het debat te voeren.

De spreker meent dat de landbouwsector wordt gestraft als hij niet voldoet aan de gewenste stijgende trend van een aantal indicatoren. Hij merkt ook op dat niet alleen de landbouwsector verantwoordelijk kan worden gesteld. Men vreest binnen de sector dat, ondanks de inspanningen die gedaan worden, men toch afgestraft zal worden indien bepaalde doestellingen niet bereikt worden.

Het is moeilijk, zo meent de spreker, om de economische impact op de landbouwsector te bepalen. Het zal pas echt duidelijk worden vanaf het moment dat de Natuurherstelwet er zal zijn. De spreker vraagt zich ook af wat de gevolgen kunnen zijn van verdere juridische rechtspraak. Het is de taak van het beleid om de impact te analyseren. De impactstudie vanuit de sector stelt dat, bijvoorbeeld, 20 procent natuurherstel een impact heeft op – worstcasescenario – 172.000 hectare landbouwgrond. Voordat men de Natuurherstelwet goedkeurt, moet men zich goed bewust zijn van de gevolgen.

De spreker is het eens met de behoefte aan open ruimte voor het welzijn van de Vlamingen. Hij benadrukt wel dat de landbouwsector meer dan zijn bijdrage levert: er lopen fiets- en wandelroutes in landbouwgebieden en de landbouwsector draagt zijn steentje bij aan het landschap in Vlaanderen.

Men moet stoppen met de landbouwsector te zien als het probleem van de klimaatverandering, zo stelt de spreker. Landbouw kan een deel van de oplossing zijn. Onze land- en tuinbouwproducten hebben een ecologische voetafdruk die vele malen kleiner is dan elders in de wereld. Een kilo aardbeien uit Spanje heeft 300 liter water nodig, in Vlaanderen wordt elke druppel water die niet door het gewas wordt opgenomen, gerecupereerd. Vlaamse landbouw is innovatief en klimaatvriendelijk. Alle voedsel dat niet hier wordt geproduceerd, zal elders in de wereld worden geproduceerd op een minder duurzame manier.

Hendrik Vandamme verduidelijkt dat de bezorgdheden in de landbouwsector niet zozeer de nieuwe verplichtingen betreffen, maar wel de impact van bijkomende aanduidingen en verplichtingen op het ruimtegebruik, waardoor er een impact zal zijn op het vergunningenbeleid.

In verband met de opmerking dat er vanuit de sector geen oplossingen worden gegeven, verwijst de spreker naar de voorbeelden die Lode Ceysens gaf en naar het feit dat er vandaag al een aantal inspanningen moeten worden geleverd, en ook effectief worden gedaan. Hij verwijst verder naar de vrijwillige beheersovereenkomsten, het anders omgaan met watergebruik, minder gewasbeschermingsproducten en bemesting, onderzoek naar innovatie en milieuvriendelijke technieken, zoals het telen van gewassen die bijvoorbeeld droogteresistenter zijn. De spreker meent dat het een goede zaak zou zijn voor de landbouwer indien Europa een aantal vernieuwende technieken, bijvoorbeeld crispr-Cas, zou goedkeuren. Door het gebruik van nieuwe technieken zal de impact van landbouw op de omgeving verminderen. Uiteraard kunnen deze technieken of het toepassingsgebied nog uitgebreid worden.

Een meer extensieve en minder productieve landbouw heeft een impact op de landbouw elders in de wereld. Vlaanderen heeft een omgeving die geschikt is voor voedselproductie. De spreker vraagt zich dan ook af of het wel verstandig is om de open ruimte verder in te richten in functie van natuur in plaats van landbouw. Hij hoopt dat de Vlaamse Regering daarover grondig nadenkt.

In verband met de economische impact, meent *Hendrik Vandamme* dat de overheid via beleidsondersteunende maatregelen moet helpen om de economische impact te beperken.

6. Antwoorden door Voka en Embuild Vlaanderen

Frank Beckx vindt de vragen interessant, en pikt er een aantal uit die rechtstreeks aan Voka gericht waren.

Dat de grote bedrijven mee zijn, maar Voka hen in Vlaanderen stokken in de wielen zou steken, daar is de spreker het niet mee eens. De bedrijven zeggen dat zij pro biodiversiteit en pro natuurherstel zijn en dat is Voka volgens de spreker ook, maar het verschil zit vooral in de gekozen middelen. De bedrijven zouden het vooral high level bekijken, en niet grondig nagedacht hebben over de precieze impact op sites in Vlaanderen door bijvoorbeeld impactanalyses te doen.

Op de vraag of men meer gebaat is bij een Europese aanpak in plaats van versnippering in de lidstaten, antwoordt de spreker dat dat in dit geval niet zo is. Europa is geen monolithisch blok, men moet rekening houden met lokale specificiteit en de subsidiariteit.

Op de vraag van Bruno Tobbacq antwoordt de spreker dat de periode van business as usual in het bedrijfsleven in Vlaanderen al lang voorbij is. Er is een gigantische regeldruk. 2030 komt eraan, en tegen dan moeten heel wat Europese doelstellingen tegelijkertijd gehaald worden. Voka staat achter die doelstellingen, maar de zorg is hoe men ze allemaal kan realiseren. Er ontbreekt een holistische visie in Europa, en de regels spreken elkaar soms ook tegen. De spreker geeft het voorbeeld van een pijpleiding die in Nederland gegraven zou worden om CO₂ van de industrie te capteren, die uiteindelijk niet gelegd kon worden vanwege stikstofuitstoot.

De bedrijven omarmen de SDG's en willen heel graag gecertificeerd worden door de VN. Maar volgens de spreker maakt Europa de fout van een middelen- of doelendiscussie. Europa legt niet alleen doelen op, maar gaat ook heel specifiek in op middelenvoorschriften. Volgens de spreker mag Europa strenge doelstellingen opleggen, maar moeten lidstaten de vrijheid krijgen over hoe ze die doelstellingen halen.

Er kwam de vraag of Voka ook ideeën heeft, en niet alleen maar problemen aankaart. De spreker heeft er in dit geval twee.

De programmatische aanpak die gebeurt voor stikstof, zal volgens de spreker ook nodig zijn in andere dossiers. Water is een voorbeeld: 2027 komt eraan. De kaderrichtlijn Water zal in de volgende legislaturen de grote discussie worden. Volgens de spreker moet men de milieudruk op een programmatische en verstandige manier aanpakken. Dat zal geen 'big bang' zijn, maar een continu volgehouden aanpak.

Volgens de spreker moet men ook serieuzer met de Europese wetgeving omgaan. Hij oppert dat men in Vlaanderen te lang gewacht heeft om in actie te treden. Men moet beter omgaan met Europese wetgeving via onder andere grondige impactanalyses en kosten-batenanalyses. Dat er pas een jaar nadat de bekendmaking van de ontwerpverordening gestemd is en in de commissie over gedebatteerd wordt, is een probleem. De spreker steekt de hand in eigen boezem: ook Voka moet sneller in actie schieten.

Naast een programmatische aanpak stelt de spreker ook voor om meer groepering te brengen in de versnipperde Natura 2000-gebieden en SBZ's. Of dat mogelijk is en of Europa dat toelaat, weet de spreker niet. Hij stelt voor in de volgende legislatuur goed na te denken over hoe men dit zo efficiënt mogelijk aanpakt.

De spreker bevestigt dat een totaalvisie en holistische kijk ook voor Voka belangrijk zijn.

Marc Dillen beklemtoont dat Embuild Vlaanderen een memorandum aan het schrijven is naar de volgende verkiezingen toe. De rode draad daarin is het klimaat. Klimaat is een opportuniteit en de toekomst volgens de spreker.

De moeilijkheid is de groeiende bevolking en een bedrijfsleven dat zich flexibel moet aanpassen. Een groeiende bevolking betekent verdichting. Dat is de reden dat Embuild Vlaanderen zelf een objectief afwegingskader aan het maken is om biodiversiteit te meten, samen met het ANB. De mosterd daarvoor heeft men gehaald bij het Verenigd Koninkrijk. Daar meet men biodiversiteit kwalitatief bij het tot stand komen van projecten, maar ook daarna. Bij een vergunningsaanvraag zal men daar vanaf november 2023 moeten kunnen aantonen hoe men kwalitatieve biodiversiteit realiseert en in stand zal houden.

Embuild Vlaanderen werkt proactief aan een systeem om te kunnen verdichten. De vrees is dat men in een tweede ronde geen vergunning meer zou krijgen, als de verdichting vanwege een hoge bevolkingsgroei hoger uitvalt dan verwacht. In een stedelijke omgeving kunnen zich beschermde specimens vestigen. Als dat gebeurd is, is het mogelijk dat men geen vergunning meer krijgt. Dat is de reden waarom er een kader op Vlaams en Europees vlak nodig is, waardoor het begrip 'tijdelijke natuur' decretaal verankerd zou zijn. Het ANB werkt daaraan, maar dat heeft geen decretaale en zeker geen Europese verankering, en dat is wel nodig om zich dynamisch te kunnen aanpassen aan wijzigingen in de bevolkingsgroei en bijkomende klimaateisen.

Op de vraag wat men doet aan de realisatie van biodiversiteit, verwijst de spreker naar het groen-blauwpeil. Het groen-blauwpeil kan bepalen of een project groen en blauw is, en dat is Embuild Vlaanderen nu aan het verfijnen. Dit wordt ook toegepast in concrete projecten. Zij lopen zo vooruit op wat nodig is en wat Europa en de klimaatuitdaging vereisen.

Op de vraag wat het zal kosten, antwoordt de spreker dat de vraag is wie het gaat betalen. Als men alles afschuift op fondsen en de overheid, zal het onbetaalbaar zijn. Volgens de spreker moet men de gezinnen en bedrijven meekrijgen. Dat doet men door ervoor te zorgen dat de waarde van een goed toeneemt door de biodiversiteit te vergroten. Dat kan, want iedereen gelooft in meer biodiversiteit, en door een eigen eigendom biodivers te maken, draagt elk gezin zijn steentje bij. De overheid zou dan complementair alleen nog publiek groen moeten voorzien, vooral in de steden.

Embuild Vlaanderen en zijn leden zijn het klimaatdak aan het ontwikkelen, conform wat in de verordening staat. Dat heeft de bedoeling om aan te geven hoe men in de toekomst daken groener en meer biodivers kan maken en dat staat gelukkig ook vermeld in de verordening.

Als men de vergunningen krijgt en er flexibel op kan inspelen, kan men projecten flexibel aanpakken en zal de economische impact meevallen.

Er moet wel rechtszekerheid zijn, en die zit niet in de verordening.

Er zit ook geen systeem van compensatie in. De enige versoepeling in het Zweedse amendement, is dat men over de steden heen kan clusteren om vooruitgang te boeken. Maar eigenlijk heeft de spreker in de presentaties alleen maar het woord 'herstel' gehoord. Over hoe men nieuwe biodiversiteit gaat ontwikkelen, heeft hij niets gehoord, en het staat ook niet in de verordening. Die is zo nog altijd op het verleden en niet op de toekomst gericht.

De spreker is wel blij dat Natuurpunt verwezen heeft naar het Sigmaplan. Infrastructuur combineren met meer en duurzamer groen is mogelijk, maar ook dat zit niet in de verordening vervat.

Wat wel versoepeld is, is dat men eindelijk aanvaardt dat bescherming van de bevolking rond watergevoelige gebieden meegenomen kan worden om barrières niet te verwijderen. Dat is volgens de spreker geen positieve instelling, men denkt niet na over hoe men de groeiende bevolking gaat beschermen tegen wateroverlast. Veel overstromingsgebieden liggen in steden. Die beschermen en vergroenen, staat volgens de spreker niet in de verordening.

Als men het in deze vorm ongewijzigd goedkeurt, zouden er grote problemen zijn met vergunningen en betaalbaarheid. De weerstand tegen de verordening in zijn huidige vorm zou groot zijn. Het probleem is niet dat mensen in theorie tegen meer biodiversiteit zouden zijn, maar dat in de praktijk vergunningsaanvragen niet goedgekeurd zouden worden.

De oplossing voor de opgesomde problemen zit kortom in het formuleren van doelstellingen, die niet in vraag gesteld worden, meer rekening houden met subsidiariteit, alles betaalbaar houden en gezinnen en bedrijven sensibiliseren.

Gezinnen sensibiliseren is ook de bedoeling van het groen-blauwpeil. Dertigduizend gezinnen hebben het groen-blauwpeil al toegepast in hun projecten. Zeggen dat Embuild Vlaanderen niks zou doen, gaat volgens de spreker dan ook te ver.

Gwenny DE VROE,
voorzitter

Mieke SCHAUVLIEGE
Tinne ROMBOOTS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ABS	Algemeen Boerensyndicaat
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
BBL	Bond Beter Leefmilieu
BBT	beste beschikbare techniek
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
MAP	mestactieplan of mestactieprogramma
MER	milieueffectrapport
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
Q&A	questions and answers (rubriek waar vragen worden gesteld en beantwoord)
SBZ	speciale beschermingszone
SBZ-H	speciale beschermingszone - Habitatrichtlijngebied
SDG	Sustainable Development Goal
UAntwerpen	Universiteit Antwerpen
UGent	Universiteit Gent
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
WWF	World Wildlife Fund for Nature (internationaal)